

Пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр афигъэуцугъэх

Адыгэ Республикэм и Правительствоэ и Тхьаматэу Къумпыл Мурат тыгъуасэ зехицэгъэ Иофшлэгъу зэхэ-сыгъом хэлэжъагъэх министрэхэм я Кабинет хэтхэр.

Иофыгъо шъхьалэу кызырэгъуонгъэхэр зытегушчылагъэхэм ащыц зянэ-зятэ зимылэжъ сабийхэм аныбжъ илъэс 18 зыхъуклэ, УФ-м ихэбзэгъэуцугъэ диштгъу, ахэм псэуплэхэр ягъэгъотыгъэнхэ зэрфаер. АР-м и Премьер-министрэм мы лъэныкъомкIэ республикэм и Иофхэм язытет зыфэдэм кыкIэупчIагъ, гумэкIыгъоу къэуцухэрэр дэгъэзыжыгъэнхэм фэшI ащ фэгъэгъэгъэ кыулыкъу-хэм зэшIуахырэр зэригъэшIагъ.

АР-м псэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ гъогу ыкIи псэуплэ-коммунальнэ хызмэгъэхэмкIэ и Министерствэ ипашэу Валерий Картамышевэм кызыриуагъэмкIэ, мы кыуым кыкIуагъэхэрэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм ыкIи ащ кыдыхэлъытагъэу ахэр зыщыпсэуштыгъэр ягъэгъотыгъэнхэм фэшI фэтэрыбэу зэхэт унэхэр афашIынхэу рагъэжэшт, ащкIэ псэолъэшI организациехэм пэшIорыгъэшъ зэзэгъыныгъэхэр адашIыгъэх. Ахъщэу пэлухъаштым инахыбэр федеральнэ бюджетым кытIупыштыгъэ, республикэм кытефэрэри шIокI имыIу ыгъэцэкIэшт. Хыкумым унашъоу ышIыгъэм ди-

штгъу мы илъэсым кыкIоцI чэ-зыум хэтхэу зянэ-зятэ зимылэжъ нэбгырэ 17-мэ псэуплэхэр арагъэгъотынхэ фае. Джащ фэдэу 2014-рэ илъэсым нэбгырэ 297-мэ, 2015-рэ илъэсым нэбгырэ 200-м экъумэ фэтэрхэр афашIэфынхэу агъэнафэ.

— Зянэ-зятэ зимылэжъхэм псэуплэхэр ягъэгъотыгъэнхэр пшъэрылъ шъхьалэхэм зэрашъыцыр зыщыдгъэгъушъ хъуштыгъэ ыкIи а лъэныкъомкIэ тиофшIэн нахъ дгъэлъэшыр фае. Хэбзэгъэуцугъэм кызырэгъидилыгътэу, зы нэбгырэм тефэрэ квадратнэ метр-рэ 33-р шIокI имыIу Iэклэдгъэ-хъанэу шыгъ. Джащ фэдэу сабыищ е нахыбэ зэрыс унагъохэм чIыгу Iахъхэр ятыгъэн зэрэфаер тинэплэгъу идгъэкIы хъуштыгъэ. Мыщ епхыгъэу муниципальнэ образованиехэм Иоф зэрэрашIэрэм уи гъэгъэгъэн ыгъэкIыштыгъэ, — кыIуагъ Къумпыл Мурат.

КIэлэцIыкIухэм языгъэпсэ-фыгъо ыкIи япсауныгъэ игъэпытэн республикэм зэрэщыкIорэхэм, апэрэ зэфэхьысыжъэу афэхъугъэхэм къатегушчылагъ АР-м ИофшIэнымрэ социальнэ

хэхъоныгъэмрэкIэ иминистрэм Наталья Широковар. Ащ кызыриуагъэмкIэ, нэпэрэ мафэм екхулэу кIэлэцIыкIухэм зы-щагъэпсэфырэ ыкIи япсауныгъэ зыщагъэпытэрэ лагерыхэм яятIонэрэ чэзыу ИофшIэгъу рагъэжъагъ, ахэм нэбгырэ минрэ ныкIорэ фэдиз къыкIолIагъ. Кыыхэгъэщыгъэн фае, илъэс-ныкъом кыкIоцI республикэм цыпсэурэ кIэлэцIыкIу 6200-мэ зызэрагъэпсэфыгъэхэр.

Мыекъуапэ ыкIи Мыекъопэ районым ащыпсэухэу псыр кызыкIуагъэхэм Iэпылэгъу зэраф-”хъухэрэм министрэр кIэлэу къащыуцугъ. Унэ 527-мэ язытет специалистхэм аулгъэкIугъ, Иоф 250-мэ ахэллгъагъэх, псыкIу-ным зиягъэ екIыгъэ унагъохэм зэгъыгъо ахъщэ Iэпылэгъу аратынэу рагъэжъагъ. ЗэкIэмкIи сомэ мин 690-рэ афатIупшыгъах, зэрагъэнэфагъэмкIэ, мыщ фэдэ Iэпылэгъу сомэ миллионрэ ныкIорэм екхуштыгъэ.

Лэжыгъэм илухыжыкIы Адыгеим зэрэщыкIорэм, гидротехническэ псэуалъэхэм язытет зыфэдэ, спортхэрэм физическэ культу-рэмрэ ялофыгъохэм, нэмыкI-хэми кызырэгъуонгъэхэр ате-гушчылагъэх. Ахэм япхыгъэу Къумпыл Мурат министрэхэм пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр афи-гъэуцугъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сомэ миллион 300 Адыгеим кыфатIупщынэу зэзэгъыныгъэ зэдашIыгъ

Федеральнэ бюджетым кы-кIышт ахъщэ Iэпылэгъум шыщ сомэ миллион 300 хъурэр бэдзэогъу мазэм Адыгеим кы-фатIупщышт. Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэм Къумпыл Мурат УФ-м фи-нансхэмкIэ иминистрэм игуадзэу Леонид Горнинымрэ мы мини-стерствэ дэдэм бюджет зэфы-щытыкIэхэмкIэ и Департамент ипашэу Лариса Ерошкинамрэ ИофшIэгъу зэлукIэгъоу Москва ащыдырилагъэм мыщ фэдэ зэ-зэгъыныгъэ ашыдишIыгъ. Иоф-тхъабзэм хэлэжъагъ АР-м фи-нансхэмкIэ иминистрэм Долэ Долэтбый.

АР-м и Лышгъхъэу Тхьа-кIушынэ Аслъан пшъэрылъэу къафигъэуцугъэм диштгъу зэхэ-щэгъэ зэлукIэгъум Иофыгъуи-тIумэ ащыхэллгъагъэх — Адыгеим ибюджет джырэ уахътэ гъэцэкIагъэ зэрэхъурэр, УФ-м

и Президент иунашъоу «Къэ-ралыгъо социальнэ политикэм епхыгъэ Иофтхъабзэхэм ягъэгъэ-кIэн екхыллагъ» зыфиIорэр шы-Iэныгъэм шыпхырышыгъэныр ыкIи ащ кыдыхэлъытагъэу бюджетым епхыгъэу Иоф зы-шIэхэрэм едзыгъо-едзыгъоу ялэжъапкIэ къэIэтыгъэныр арых.

Бюджетым епхыгъэ Иофы-шIэхэу отпуск Iохэрэм къате-фэрэ ахъщэр игъом республи-кэм ащаратын амал шыIэным фэшI федеральнэ бюджетым кытIупщышт ахъщэ Iэпылэгъум ишIогъэшхо къэкIошт.

Джащ фэдэу бюджет чIыфэу мы илъэсым Адыгеим ыпшы-ныжыкIы фэгъэ сомэ миллиони 172-рэ хъурэр, кыкIахъшт илъэ-сым нэс зэкIахъанэу лъэныкъо-хэр зэзэгъыгъэх.

АР-м и Лышгъхъэу ипресс-кыулыкъу

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Адыгэ Республикэм ителевидение изэхэщэнрэ иуцунрэ ышъхьэкIэ иIахышхо зэрахышIыхъагъэм, общественнэ-политикэ ИофшIэныр чанэу зэригъэцэкIэрэм ыкIи кызыхъугъэр илъэс 65-рэ зэрэхъурэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шыгъ-хъу тамыгъэу «Законыр. Пшъэрылъыр. Цыфыгъэр» зыфиIорэр фагъэшъошагъ КIэрэщэ Аслъанбэч Тембот ыкъом, Урысые Къэ-ралыгъо телерадиокомпанием икъутамэу «Волгоград — ТРК» зыфиIорэм идиректор, политическэ шIэныгъэхэмкIэ докторым, про-фессорым, естественнэ шIэныгъэхэмкIэ Урысые академием иака-демик ыкIи телевидениемкIэ Урысые академием иакадемик.

ШЪУСАКЪ!

2013-рэ илъэсым бэдзэогъум и 1-мрэ и 2-мрэ республикэм чIыплэ-чIыплэу ошхышхо къащепщыным, пчыкIэрэ ошъурэ зы-хэт оешхо къащыхъуным, зы такыкыым метрэ 20 — 23-рэ илъэ-шыгъэу, жьыбгъэр кылгъызе, лъэшэу къащепщэным ищынагъо шыI. Адыгэ Республикэм ипсыхъохэмрэ ипсыхъожыгъэхэмрэ чIыплэ-чIыплэу псыр къащыдэкIын ыгъэкIышт.

Псы дэчъыплэхэр зимылэ чIыплэ оххэм псыр арыуцон, губ-гъохэм лэжыгъэхэр арыкIодэнхэ, токыр зэрыкIорэ гъучыгъхэр зэпиутынхэ, унашъхъэхэмрэ мыгъэпыгъэгъэ псэуалъэхэмрэ, чы-гъухэр зэрагъэгъушъырэ, ошхышхом ащызыухъумэрэ системэ-хэр, каналхэр зэщыкIонхэ, транспорт лъэпкэ пстэуми ялофшIэнкIэ кыныгъохэр кыкIыкIынхэ, цыфхэм ящыIэныгъэкIэ ящыкIэгъэ псэуалъэхэр зэщыкIонхэ алъэкIышт. Ащ епхыгъэу ошIэ-дэмышIагъэ зыхэлъ тхьамыкIагъохэр къэхъункIэ шынагъо шыI.

(ГидрометеорологиемкIэ ыкIи тыкъэзыуцухъэрэ дунаим имониторингкIэ Адыгэ республикэ гупчэм кытыгъэхэм атетэу)

АДЫГЭХЭМ Я ДУНЭЕ ЗЭИУКИ

Сирием икIыныгъохэр тигумэкIых

Адыгэ лъэпкыым имызакъоу, дунаир зыгъэгумэкIырэ Иофыгъом кыпкы-рыкIэу Налщык шызэлукIагъэх. Зэхэ-хъэм хэлэжъэрэмэ, Тыркуем, Герма-нием, Иорданием, Израиль, нэмыкI хэгъэгухэм къарыкIыгъэ тильэкъэгъ-ухэр ахэтыгъэх. Санкт-Петербург,

Къэрэщэе-Щэрджэсым, Адыгеим, Къэ-бэртэе-Бэлыкъарым, фэшъаф шъо-лъырхэм ялыкIохэри къэкIолIагъэх. Си-рием шIушIэ Iэпылэгъу етыгъэным фэгъэхыгъэ телемарафонэу Налщык шызэхашагъэр сыхъатитфым кыкIоцI эфирым занкIэу Къэбэртэе-Бэлыкъарым къыщагъэлъэгъуагъ.

(ИкIгъух я 8-рэ н. ит).

Ушэтынхэр аухыгъэх, зэфэхьысыжьхэр ашыгъэх

Жьоныгъуаклэм и 27-м кыщегъэжыагъэу еджаплэр къэзыухырэ клэлэеджаклохэм ыкӀи апшэрэ еджаплэм чӀэ-хъажьы зышӀоигъохэм къэралыгъо зэтыгъо ушэтынхэр атыгъэх. Гъэ-сэныгъэм исистемэ икӀэралыгъо аттестационнэ къулыкӀу ипащэу Клубэ Сусанэ Адыгеим ар зэрэщызэхашагъэр ыкӀи клӀухэу фэхьугъэхэр къытфилотагъэх.

Ащ тызэрэщигъэзэагъэм-клӀэ, республикэмклӀэ нӀбгырэ 3368-рэ къэралыгъо ушэтынхэм къаглолагъ. ШокӀ имыӀу урысыбзэмрӀ хьисапымрӀ атыгъ. Ежъ-ежырэу къыхахырӀ предметхэм ащыщӀу анахь цӀыфыбӀэ къызэкӀоллагъэр обществознанимрӀ тарихьымрӀ. Информационнэ шынӀэгъончӀагъэр гъэлъашыгъэным ыкӀи ушэтынхэм ялӀэхъан къолъхӀэ тын-ыхьыным ылъэныкъокӀэ пӀшӀорыгъэшъ Иофхэр зэрахъанхэм пае мы илъэсым апӀрӀу пунктхэм япащӀу агъэнэфагъэхэр зыщыпсӀухэр ыкӀи Иоф зыщашӀэр чыплӀэхэм ямышхыгъэху, район ыкӀи къэлӀ зэфэхьыафхэм къаращыгъэх. ШапхӀэу щыӀэхэр амыукӀонхэм фӀшӀ клӀэлэегъаджэхэр ыкӀи общественнэ лыплӀаглохэр ахӀэтыгъэх. Ушэтынхэм къыдалыгъэр лӀэныкъохэр зыукӀогъэ нӀбгырэ 21-рэ къыхагъэщыгъ. Ахэм сотовэ телефонхэр агъэфедэхзэ къауытыгъэх. Гъэрэ-кӀо елыгыгъэм, шапхӀэхэр зыукӀуагъэхэм япчӀагъэ мыгъэ нӀбгырэ 11-клӀэ нахьыб.

Мы илъэсым информатикэмклӀэ, литературэмклӀэ, обществознанимклӀэ ыкӀи тарихьымклӀэ нӀбгыри 4-мӀ балли 100 къырахыгъ. ЗэкӀэмклӀи АдыгеимклӀэ анахь баллыбӀэ изыгъэ-

къун зылъэкӀыгъэр нӀбжыкӀи 7. — Федеральнэ предметнэ комиссием балл 81-м кыщегъэжыагъэу 100-м нӀс кызы-хыгъэхэм ашыщхэм ялофшӀагъэхэр ыуплъэкӀужыгъэх, — еӀо Сусанэ. — ГушыӀэм пае, тарихьымклӀэ ИофшӀэн 15 ау-лъэкӀужыгъ. Ахэм ащыщӀу зы нӀбгырэм балл фыхӀэгъэхьогъэн, адрӀхэм афыхӀэгъэкӀыгъэн фаеу ахэм алытагъ. Республикэ шӀолъыр предметнэ комиссиер джыри зӀ зыхӀплӀэжыым, нӀбгыри 7-м афыхагъэ-кӀынӀу, зы нӀбгырэм фыхагъэ-хьонӀу, адрӀхэр зэрэщытыгъэм фӀдӀу къагъэнжыынӀу агъэн-фагъ. БиологиимклӀэ ИофшӀэн 40-у аулъэкӀужыгъэм щыщӀу, зыздеплъыжыыхэм, 26-м баллхэр афыхагъэкӀынӀу федеральнэ комиссием унашӀо ышӀыгъ, ащ щыщӀу 6-р ары зӀхъокӀыныгъэхэр зыфашӀыжыгъэхэр. ХимиемклӀэ ИофшӀэн 80-у аулъэкӀужыгъэм щыщӀу 75-р тӀрӀзӀу алытагъ.

Предмет пӀпчъ къэралыгъо зэтыгъо ушэтынхэм пхыры-кӀынхэм фӀшӀ хӀушъхъафыкӀыгъэ баллхэр агъэнэфагъэхэр. ИщыкӀэгъэ баллыр литературэмклӀэ нӀбгыри 2-мӀ, географи-емклӀэ, химиемклӀэ, ӀкӀыб къэра-

лыгъуабзэхэмклӀэ нӀбгыри 6-мӀ афигъэкӀугъэп. Джащ фӀдӀу нӀбжыкӀэ 47-м — общество-знаниер, 36-м — физикӀер, 29-м — тарихьыр, 10-м — биологи-ер, 16-м информатикӀер афӀ-тыгъэп. ШокӀ зымыӀэ предме-титум яз ищыкӀэгъэ баллыр изымыгъэкӀугъэхэм атыжыын амал ялагъ. Джащ фӀдӀу уры-сыбзӀэр зыфӀмытыгъэ нӀбгыри 121-м щыщӀу резервнэ мафӀэм къекӀолӀэгъэ нӀбгыри 104-м атыжышъугъ. Ар къыдхӀэлъы-тагъэу, урысыбзӀэр зыфӀмы-тыгъэр нӀбгырэ 17 мӀхъу. Хьиса-пымклӀэ баллыр изымыгъэ-кӀугъэр 104-рэ. Ахэм ащыщӀу нӀбгырэ 75-р икӀэрыкӀӀу ушӀ-тыным къекӀоллагъэх ыкӀи нӀб-гырэ 73-мӀ атыжыгъ.

ЯлофшӀэнхэм уасӀу къафа-шыгъэм ымыгъэрзэагъэу макӀлӀп къахӀкӀыгъэр. Урысыб-зэмклӀэ къахыгъэм рымыразӀу къекӀолӀэгъэ нӀбгырэ 76-м щы-щӀу 13-мӀ, хьисапымклӀэ 73-м щыщӀу 13-мӀ баллхэр афы-хагъэхъожыгъэх. НӀмыкӀ пред-метхэмклӀи апелляцием макӀлӀп къекӀоллагъэр.

ПАТӀЫКӀО Анет.
СурӀтыр тезыхыгъэр Ӏэ-шъынэ Аслъан.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмклӀэ и Гупчэ комиссие къеты

КъалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комис-сие хӀэтыгъэм ипӀалӀэ къы-пӀу ипшӀэрылӀхэр зӀрӀзӀпы-угъэхэм къыхӀкӀӀу къалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие хӀхъаштым епхыгъэ предложениехэр зӀраштӀхӀэрэмклӀэ Адыгэ Рес-публикэм хӀэдзынхэмклӀэ и Гупчэ комиссие макъэ къе-гъӀу.

КъалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комис-сие хӀхъаштым епхыгъэ предложениехэр 2013-рӀ илъэ-сым бӀдзӀэогъум и 4-м нӀс аштӀштых.

Мы чыплӀэм шъушыкӀӀу-пчӀӀэн шъульэкӀышт: къ. Мые-къуапӀ, ур. ПионерскӀэр, 199, каб.502-р, ИофшӀэгъу мафӀ-хэм сыхъатыр 9.00-м кы-щегъэжыагъэу 16.00-м нӀс. Тел.: (8772) 52-30-35, 57-13-72.

ТИГУМӀКӀИХӀЭР

Гъогу техьэрэр гъогу тена?

Иоф зымыӀэрэ гухӀлӀ зымыӀэрэ гъогу техьэрӀп. Арыба, цӀыфым ищыӀаклӀэ гъогур хӀпчынӀу зы-кӀышмытыр. УахьӀэри, гъашӀӀ-ри зы чыплӀэ итхӀп, ренӀу къе-кӀокӀых, ренӀу лъэкӀуатӀх. Цы-фыри а зӀклӀэм адӀлорышӀӀу, адыригъаштӀу псӀэуным пае зекӀоныр — апӀрӀ.

Ти АдыгӀей инӀп — ФӀдз кы-щегъэу, километрӀ шӀӀ пчӀа-гъэу, ПсӀэитыкӀу нӀсыжӀэу зӀклӀ-щыгъ. Зман шӀункӀӀу адыгӀэхэм лъӀслӀӀубӀу а шӀолъырыр бгъу псӀтӀумклӀи зыракӀукӀыштыгъэр бӀшӀагъэу ӀукӀотыгъ. ОктябрӀ-шхом ишӀуагъӀкӀэ тильӀпкӀи ищыӀаклӀи нахьышӀум ылъӀэны-къокӀэ лъыкӀуати, икӀыгъэ я ХХ-рӀ лӀӀшӀӀэгъум ия 60 — 80-рӀ илъӀэсхэм хӀпшӀыкӀӀу зыштӀгъагъ. Цыф жъугъэхэм сыд фӀдӀэр лӀэныкъокӀи за-ужыжыгъагъ.

МӀхъаншхо щыӀаклӀэмклӀэ зилӀэ гъогухӀэри етӀупшыгъэу АдыгӀэ хӀкум щызбгыращыгъагъэх. МыекъуапӀ икӀӀу зӀфӀдӀу тыдӀ-кӀи ахӀр щыӀэ зӀрӀхъугъэхэм ишӀлогъэшхо къӀкӀуагъ, асфалыт гъогу дӀгъум зекӀоныр къызӀри-гъӀысынклӀагъэр нафӀ. Джащы-гъум МыекъуапӀ иавтобус ыкӀи имӀшӀоку вокзалхэм яИофи къижъукӀыштыгъ, ашӀӀэрӀм, зӀшӀуахырӀм хӀкум щыпсӀухӀ-рӀм апае ыгъӀрӀзӀжыгъэу пла-нышхоу ялагъӀхэр щытхӀу хӀлӀӀу агъэцӀагъштыгъэх.

Адыгеим ирайон псӀтӀумӀ пчӀдыжыпӀэм къыщыублагъэу пчыхӀэ класӀ охъуфӀ цыфзешӀэ автобус рейсхэм Иоф шӀащӀ-щыгъ. СӀ анахъу зигугъу къӀс-шӀыштыр ШӀуджӀн ыкӀи Кош-хъӀблӀ районхэм клорӀ рейсхӀэр арых. Мы районитӀур зы лӀэ-ныкъом щыӀӀэху, зӀрӀзӀкӀӀы-кӀохӀрӀм пае автобусхӀэри тыра-ушъуакъозӀ, къутыри, къуаджи зӀклӀэ зӀпӀӀусхэм адахъэмӀ, адӀ-кӀыжхӀзӀ, цыфхӀэр нагъӀсы-жыымӀ, къаугъоихӀзӀ, Мыекъуа-пӀэ къагъӀзӀжыгъэ Иоф ашӀӀ. Во-дительхӀу илъӀс 40 — 50 хъу-гъэу мы автобусхэм арыххӀми (непӀ ахэм ашыщхӀэр Иоф ашӀӀу тӀлӀэгъушъ), а клон-къӀагложы-ныр зыфӀдӀэр къаушыхъатын алыӀкӀышт.

ШъыпкӀӀэ, автобус зытф-зы-хыр мафӀм къыкӀолӀ арыхӀэ-щыгъ мы районитӀум, ау псӀ-упӀӀэ 12 — 17-м адӀхъӀрӀ авто-бусхэм цыфхыр арымыгукӀагъэу зыкӀи къыхӀкӀыштыгъӀп. Зе-клорӀр бӀба — студентхӀэр, Ио-фышӀӀхӀэр, гухӀлӀ гъӀнӀфагъӀкӀэ гъогу зыпӀэ илъхӀэр. КъӀлогъӀн фае непӀ шагу пӀпчъ унӀе маши-нӀ зӀрӀдӀӀтыр, ау джащ фӀдӀэ къабзӀу а машинӀэр зымыӀэр

джыри зӀрӀмымакӀӀэр.

УинасыпӀмӀ угузӀжӀонӀп нахь, МыекъуапӀ уикӀӀу, анахь благъӀэр ШӀуджӀн районыр арышъ, унӀе-сышъуштыгъ. «ТаксикӀэ клоба?» — ара? АдӀ зекӀлогъу машина-пкӀӀэр зыфӀдизыр шъошӀа? Ав-тобус билетыпкӀӀэм фӀдӀэ 12-кӀӀэ нахьыб. Сыда ар зытехьухъӀрӀ? Ащ гу лъымытӀнӀу щытӀп, ма-шинӀэ унаер зыем зӀрӀфаеу ар егъӀфедӀ. ТапӀкӀӀэ къэралыгъо таксим зы нӀбгырӀм осапкӀӀу Ӏахыштыгъэр зы сомӀрӀ ныкъорӀ (билетым чапӀыч 95-рӀ ШӀуджӀн-хъаблӀ нӀс ыосагъ). Джы биле-тыр сомӀ 72-рӀ е 80, ау такси зыууытыкӀӀэ, сомӀ — 1000 — 1200-рӀ аӀо.

Арышъ, къӀнӀжыырӀр джа егъӀшӀӀр автобусхӀу тигъогухӀэм къатенӀжыгъэхэмклӀэ (фӀныкӀо-гъӀнчӀӀэхӀу пфӀмыӀощтми) узекӀоныр ары.

Ау МыекъуапӀ икӀӀу пчӀды-жыым (мӀфапӀэм пӀомӀ нахь тӀр-рӀз) клощтыгъэ рейсӀу «Майкоп — Пшизов» зыфилоу сыхъатыр 11-м ӀукӀыштыгъэр, етӀӀнӀэ чы-лӀэхэм щӀджагъом сыхъатыр 14.00-м ХъакурынхъаблӀ къӀсы-жыгъти, зекӀохӀрӀр къалӀэм къӀ-зыщӀжыштыгъэр тыраштыгъ мӀзӀ заулӀ хъугъэу. Мы рейс за-къор ары чылӀгъо къодзӀгъэ пчӀагъэу районым итхӀми мафӀ-ми, пчыхъӀми адахъӀштыгъэр. Джы КъӀбыхъаблӀ, ПшычӀу, Хапачев, Киров, Хъатыгъужы-кыуай, Лесхозым, Пшыжъхъаб-лӀ анӀсыжыгъошӀоп, цыфхӀу районым Иоф щызышӀӀхӀрӀр пчӀ-дыжыри, пчыхъӀри мы авто-бусымклӀэ зекӀощтыгъэх. Ар зы. ЯтӀонӀрӀр ШӀуджӀн район гу-пчӀу ХъакурынхъаблӀ къикӀӀу мафӀм автобус зӀрӀщымыӀӀр ары. УинасыпӀмӀ, пчыхъӀэм сы-хъатыр 18.00-м ЕджӀркъуае ушъагъэу тхъаумӀгъӀ зӀхӀтхэм къыкӀыжыгъэр автобус закӀом сыд ишӀыкӀӀми укыфӀн.

МыекъопӀэ автовокзалым ис-правочнӀэ тызышыкӀӀуупчӀӀэм, маршрутнӀэ таксиеу 2 зӀрӀтетыр, зыр щӀджагъом МыекъуапӀэ икӀӀу, ятӀонӀрӀр пчыхъӀэм ПшыжъхъаблӀ клӀоу, нӀбгырэ 13 зырыз арыфӀу къыталуагъ. Ау уегупшысӀмӀ, ащ фӀдиз къуа-джӀу ыпӀкӀӀэ къӀспчыгъӀэмӀ гъогу техъан фаеу нӀбгыри 10 — 15 нахь къадӀмыкӀынӀуи?!

«Гъогурыклор гъогу тена?» пӀомӀ, тенӀ, сыда пӀомӀ зифӀ-шъуашӀм, ыпӀкӀӀэ зӀрӀщыты-гъӀу, цыфыбӀр зезыщӀрӀр авто-бусыр тыраштыгъ. ХӀта ащ ыгъӀ-гумӀкӀыштыр шъхъырышъхъэм зӀклӀэ фӀкӀожыымӀ?!

Мыр сӀ сигумӀкӀ къодыеп, зӀклӀ районым исхӀэр зыгъӀбыр-сырыгъӀэ Иоф.

МАМЫРЫКӀО Нурует.

Сабыр къагъотыжыгъ, ау...

ТыгъоснахыпӀэ ошӀӀ-дӀмышӀӀэ ИофхэмклӀэ УФ-м и МинистерствӀэ АР-мклӀэ и ГъӀлорышӀаплӀэ къӀбар къылыбагъӀӀэсыгъ МыекъуапӀ хӀхъӀэр псӀупӀӀу ХанскӀэм щыц сабыр клӀодыгъэу. ИлъӀси 7 зы-ныбжӀ клӀэлӀцыкӀлур зӀрамыгъо-тыжыкӀырымклӀэ къӀбарыр къӀзы-Ӏопшыгъэр янӀ-ятӀхӀэр арых. ШъхъыгуащӀ ичӀыплӀу ХанскӀэм пхырыкӀырымӀ ащ шылъыхъу-гъэх. ШытхъалӀ ылъӀэныкъокӀэ ар мащӀ. ПсыхӀор чыплӀэ-чыплӀӀу зӀтыраути, ыгъошӀыр лӀэныкӀуи-тӀури къалыхъугъ, километрӀ

32-рӀ фӀдиз зӀлӀауытыгъ, псы-чӀахъхӀэри лъыхъохӀрӀм ягъу-сагъэх.

ПчыхъӀэм сыхъатыр такыкыт-фыкӀӀэ 5-м хӀхъагъэу къалӀу ШытхъалӀ хӀгъӀу клӀолӀ Иофхэм-клӀэ иотдел макъӀ рагъӀлугъ са-быим ихъадӀ къызӀрагъотыжы-гъэмклӀэ. ОшӀӀ-дӀмышӀӀэ Иофхэм-клӀэ УФ-м и МинистерствӀэ АР-мклӀэ и ГъӀлорышӀаплӀэ илофышӀӀхӀэр, клӀэлӀцыкӀлур янӀ-ятӀхӀэр чыплӀэм нӀсыгъэх. ГъӀлорышӀаплӀэм ипси-хологӀхэм сабыим Ӏлахылхэм ӀӀпыӀӀгъу арагъӀгъотыгъ.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмклӀэ и Гупчэ комиссие иунашъу

Е.А. Широбоковам, къалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие решающӀэ голосым ифитыныгъэ зилӀу хӀэтым, ипшӀэрылӀхэр техыжыгъӀнхэм ехыӀлагъ

Е.А. Широбоковам къалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие хӀэтынмклӀэ ипшӀэрылӀхэр техыжыгъӀнхэм фӀгъӀ-хыгъӀэ лӀӀу тхылӀгъу къытыгъэм ыкӀи Адыгэ Республикэм и ЗаконӀу «Адыгэ Республикэм икӀалӀ, ирайон хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие ехыӀлагъ» зыфиӀорӀм ия 16-рӀ статья ия 7-рӀ Ӏахъ ия 1-рӀ пункт атегъӀпсыхъагъэу Адыгэ Республи-кэм хӀэдзынхэмклӀэ и Гупчэ комиссие **унашӀо ешӀы:**

1. Широбокова Екатерина Анатолій ыпхъум къалӀу Мые-къуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие хӀэтынмклӀэ ипшӀэ-рылӀхэр техыжыгъӀнхӀу.

2. КъалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие хӀэтынмклӀэ ипшӀэрылӀхэр зӀрӀтырахыжыгъӀхэм къыхӀкӀӀу клӀӀу хагъӀхъаштымклӀэ предложениехэр зӀраштӀхӀэрӀм фӀгъӀ-хыгъӀгъу макъӀ ягъӀлугъӀнӀу.

3. Мы унашӀор къалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие ӀӀкӀӀэгъӀхъӀгъӀнӀу.

4. КъалӀу МыекъуапӀ хӀэдзынхэмклӀэ ичӀыплӀэ комиссие хӀэтыштымклӀэ предложениехэр зӀраштӀхӀэрӀм фӀгъӀхыгъӀгъ унашӀор гъӀзетхӀу «СоветскӀэ АдыгеимрӀ» «Адыгэ макъӀмрӀ» къыхагъӀуытыгъӀнӀу.

Адыгэ Республикэм хӀэдзынхэмклӀэ и Гупчэ комиссие и
ТхъаматӀу Н.А. СЭМӀГУ

Адыгэ Республикэм хӀэдзынхэмклӀэ и Гупчэ комиссие
исекретарӀу Ф.З. ХБӀЦӀАЦӀ

къ. МыекъуапӀ,
мӀкӀуогъум и 27-рӀ, 2013-рӀ илъӀс
N 30/116-6

Адыгэ бзыльфыгъэр Премьер-министрэ хьугъэ

Адыгэ бзыльфыгъэу Сибер Сибель, Тыркуе Республикэм хэхьэрэ Темыр Кипр и Премьер-министрэу агъэуцугъ.

Ар — Премьер-министрэр зэрэбзыльфыгъэр, адыгэ бзыльфыгъэ зрагъэуцугъэр — апэрэ.

ЗэрэхьурэмкIэ, Темыр Кипр кышыхьурэ-кышыхьурэм тэри, адыгэхэм, нахь гуетыныгъэ афэтшIу талыплъэн фаеу хьуцт. Сыда пIомэ джы ащ пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ тырагъэуцогъэ Премьер-министрэр адыгэ лъэпкым кытхэкIыгъэ бзыльфыгъэ Iушэу кычIэ-кIыгъ.

Кипр ащ ыпэкIи тэ, адыгэхэм, нахь гъунэгъоу теплъыпхьагъ адыгэхэр зэрэщыпсэхурэ къодыем фэшIымы. Ащ имызакоу, Кипр щыпсэурэ адыгэмэ ащыщхэр тэ, Анталие-Елэмэ къуаджэм щыщхэм, тымблэгъапэхэм, тикъоджэгъунхэкIи хьуцтых. Сыда пIомэ хэкужым тызырагъэкIым адыгэхэр зэратэкъогъэгъэхэ къухьэхэм ащыщэу зыр Кипр иIэгъоблэгъухэм хым щычIыхьэгъагъ. Ащ къелыгъэхэм ялэужхэр непэ Кипр щыпсэурэ адыгэмэ ахэтынкIи мэхъу, ялIэуж мыкIодыным пае унэгъуацIэу «Черкес» аштагъэу.

Джы зигугъу къэтшIынэу тызыфэе Премьер-министрэу агъэуцугъэ адыгэ бзыльфыгъэр 1864-рэ илээсым хэкужым тызырафым Кипр тIысыпIэ зыфашIыгъэ адыгэмэ ялIэужмэ ащыщ.

Шьузэрэщыгъуазэу, Кипр хы Фыжым ящэнэрэ хыгъэхъунэ анахь ин дэдэу хэт (адыритIур — Сицилия, Коста-Рика Италием иех).

Кипр итарихь тыхэхъанэп, ау къэтIон 1974-рэ илээсым кыбщегъэжыагъэу ар тIоу гошчыгъэ зэрэхьугъэр, Грециемрэ Тыркуемрэ зэрэзэгурымыIохэрэм, зэрэзэгуцухэрэм кыхэкIыкIэ. Темыр лъэныкIор Тыркуем иеу, кыблэ лъэныкIор Грецием иеу. Тырку лъэныкIор республикэ хьугъэми, Тыркуе къэралыгъом нэмыкIэу ар зыдагъэ къэрал джыри щыIэп. Тыркуе Республикэр зэрэдIэпыIэрэм ишIуагъэкIэ республикэ гъэпсыкIэ иIэу ыкIи нахьышIоу ар мIэпсэу.

Ау ауужырэ мээу заулэм Темыр Кипр политикэ Iофхэр тIэкIу щызIэхьагъэх, Премьер-министрэу щытыгъэр зафэу зэрэмызекIуагъэм е цыфхэм цыхьэ зэрэфамышIыжырэм кыхэхэ-

кIыкIэ. Ащ ычIыпIэ рагъэуцонэу, нахьышIу къащыхьоу зыдырагъэштэшIун кандидати агъотыштыгъэп. Адыгэ бзыльфыгъэу Сибер Сибель оппозицие партия горэм щыщ депутатэу щытыгъ, цыфхэм цыхьэхшо фашIыштыгъ. Арыти, оппозицие партияхэр зэгурыIуагъэх ар пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ Премьер-министрэу агъэнафэмэ, кыгоуцонхэу.

Ащ тетэу Сибер Сибель — адыгэ бзыльфыгъэр президентэу Эрогълу Дэруиш ригъэблагъи, Премьер-министрэу IэнатIэр кыритыгъ, бэдзэогъум и 28-м шыIэнэу щыт хэдзынхэм анэс а пшъэрылтыр ыгъэцкIэшт. Сибер Сибель цыхьэ кыфашIэу ащ фэдэ IэнэтIэ лъапIэ кызэрэратыгъэмкIэ зэрафэразэр ариIуагъ, цыхьэ кызэрэрафашыгъэм ифэшIуашэу зеклонэу, ылэкI кымыгъэнэнэу гушIэ аритыгъ, лъэпкым мафэ фэхъунэуи ехьохьугъ. Джы ащ Хьыкумэтир зэхичагъ, парламентми шаштагъ.

Премьер-министрэу IэнатIэр кызыратым ыуж Сибер Сибель журналистхэр зеупчIыхэм къариIуагъ: «Темыр Кипр иурамхэм къащызыкIухьэрэ цыфхэр нэшIо-гушIохэу, зыкъэрал сшIынэу ары сипкIы-хьаплэр. Ау джы кызэрэсщыгугъыхэрэр згъэцкIэнэу ары пшъэрылтыр зыфэгъэуцужы-рэр. ШьыпкIэ, цыфмэ гугъэ горэхэр, пкIыхьаплэ горэхэр ялэх. «Сэрыгъэмэ мыщ фэдэу, мош фэдэу сшIыны» аIоу. Сэри сипкIыхьаплэмэ ащыщыгъ Премьер-министрэу сыхъунэу. Сыда пIомэ цыфмэ япсэукIэ зыкъебгъэлэтышIунэу, щыIэ-кIэшIу ябгъэгъотышIунэу кIуачIэ пIэкIэлы мэхъу ащыгъум». «Кипр бзыльфыгъэхэри дэгъоу щеджэх хьульфыгъэмэ ауж кымынэхэу. Ау ар гъашIэм ащ фэдэу кышыхьэщы-рэр. ГушIыIэм пае, лъэпкIэ лыкIо 50 зыхэт типарламент бзыльфыгъыпIэ нахь хэхьагъэп. Бзыльфыгъэ итхьаматэу зы партия закъу нэмыIэмэ ти-Iэп. Цыф жьугъэхэр политикхэм ащымыгугъыжы мэхъух. Ащ бзыльфыгъэхэр нахьыбалоу хэгъэхьэгъэнхэ фае. Премьер-министрэу IэнатIэр кызэрэсатыгъэм бзыльфыгъэхэр ыгъэгъушхуагъэх, нахь зыщыгугъыжыкIэ ышIыгъэх».

Хэта Сибер Сибель?

Сибель 1960-рэ илээсым кьалэу Лефкоша кышыхьугъ. 1983-м Истамбул медицинэ сэнэхьат щызэригъэгъотыгъ,

врач хьугъэ. 1984-рэ илээсым ежъ фэдэу врачэу Сибер Рифат унагъо дишIагъ. Рифат Лефкоша дэт къэралыгъо сымэджэщым иврач шьхьаIэу мэлэжэ. Унагъом пшъэшIытIу яI, Шумэр экономикэм феджагъ, унэ фирмэ горэм щэлажэ. Пшъэ-шъэ нахьыкIэу Айсел юрфакым щеджэ.

Ежъ Сибель 1987-рэ илээсым Кипр ыгъэзэжыгъ. Клиникэ унае кызыIуны, ащ щылэжыагъ. 1989-м стипенди кырати, Америкэм ашагъ, Вирджиние университетым

эндокринологом щыфеджагъ. 2000-рэ илээсым джыри стипенди лъапIэ кырати, Чикаго дэт университетым ишIэ-ныгъэхэм ащыхыгъэхьагъ.

Кипр кышыхьэщыгъэр гъэзет горэми журналистэу щылэжыагъ. Эссехэр ытхыгъэх, ахэр 2011-рэ илээсым «СипкIыхьаплэр, сигупшысэхэр» шьхьэу иIэу тхылэу кыдыгъэкIыгъ.

Врачэу ыкIи журналистэу лажьэзэ, 2009-рэ илээсым Лефкоша кьалэм идепутатэу хадзи парламентым хагъэхьагъ. Джы хэдзынхэр аухыфэ Премьер-министрэу лэжэшт.

ЛъэпкымкIэ хэта Сибер Сибель?

Ащ иджэуап къезытышIу-щтыр ежырыш, ащ итхыгъэхэм ащыщ зыфэдгъэзэн. Ар зыкълэмьпэ кычIэкIыгъэр зыми мыадыгъэу ыIонэп.

Сиадыгъ нэнэжыи хадзэ-жыгъагъ хым

Др.Сибер Сибель, Кипр почтэ гъэзет

«Лъэшэу дэхагъэ сянэ. Ерагъэу сынэгъу кыкIэсэгъэуцожыш, бзыльфыгъэ псыгъо лъэгагъ, нэ уцышъошхохэр иIагъ. ШьуцIабзэу ышъхьац кIыхьэхшо ыбг нэсыштыгъэ... Сянэрэ сятэрэ адыгэ хэкуры-

фышхом хэтэу ясабыхьэр ягъу-сэхэу, адырэ адыгэ пстэуми афэдэу, яIэ пстэури къагъани, яхэкужэ къабынэн фаеу хьугъагъэ.

Къыныгъуабэ апэкIэкIыгъ нахь мышIэмэ, ягугъэ агъэкIодыгъагъэп, гугъэр бгъэкIоды-нымрэ улIэпэнымрэ зэу зэрэщытыр ашIэти... Хы гъунэн-чэм хэсыхьэхэу, гъашIэм зыпагъэпкIагъэу, амышIэрэ гъэшIэ шIункIым зыщыфа-чъэхэрэм узыгъо бзаджэ къи-уагъ кьухьэу зэрысхэм, гъаб-лэр, лIэныгъэр къагъэу къакIэ-лычъэщтыгъэ...»

Адыгэ хэкурыфышхом икъэ-бар ащ фэдэу кыIотэжы-щтыгъэу къаложы сянэххом янэм, шьхьац шIуцIэ кIыхьэхшо

адыгэ къуаджэхэм мэшIо лы-гъэр арадыгъагъ. Чэщ шIун-кIым атеоштыгъэх къуаджэ-хэм. Урыс дзэкIолIхэм къара-хьыщтыгъэ хьазабыр къалотэ-жыны альжыштыгъэп ятхьыжа-кIохэм...» — арэуштыгъэу къало-тэжы ежъ урыс тхыдэтххэм.

«Кавказ къушъхьэхэр» зы-филорэ тхылым Абрановым кышчетхы: «Адыгэмэ къахьу-лагъэр къэпIотэнэу гушIыIэм ыкIуачIэ икIурэп... Гъогууанэу зытетхэм мин пчъагъэхэр чы-Iэм, гъаблэм къахэкIэу телIы-хьагъэх. Хылушъомэ алуизыб-загъ хьадэхэри, зыпсэ хэкIы-ным нэсыгъэхэри. ЧыIэм ыгъэдынгъэу лагъэ нахь мы-шIэмэ, ыбгъашъо чIэлъ иса-быI пытэу зэзыубытылIэгъэ ныхэр... Мылы хьугъэ ным ыбгъэ быдзыщэ щылыхьурэ нэнаухэр...»

Къухьэм итIысхьэшхурэр узым, гъаблэм алъабжэ чIа-фэщтыгъэх. «Ифэщтым бэкIэ нахьыбэу цыф зыратэкъуа-гъэу, есыр бэн хьужыгъэ къу-хьэмэ ащыщэу хым чIилгъэ-шъуагъэр зыфэдыр ашIэ-жырэн...» — щетхы ушэтакIоу Пинсон итхылъ.

Кипр щыIэ адыгэмэ ятэж-хэр къэзышъэгъэхэ къухьыщыри апэрэпшIэу Самсун, ащ ыуж Истамбул, етIанэ Кипр клонэу гъогууанэм кызытырагъэу-цом, мэфэпчъхэм къагъэла-гъоштыгъэр 22.09.1864-рэ илээс. А къухьыщым нэгырэ 2346-рэ арысыгъ.

Тхьамэфэ заулэрэ хым зы-тетхэм, узым, гъаблэм нэгырэ мин Iэпэ-цыпэ арылIыкIыгъ. Къухьэм щылэхэрэр хым зэрэхадзэжырэм кыхэкIыкIэ, хыгъэхъунэ Iэгъо-блэгъур къа-уцухьэрэм фэдагъ хым кызы-хидзыжыгъэ хьэдэ мэхъэшэ-гъухэм.

Инджылыз консулэу Р. Хь. Ланг етхыжы: «Зы къухьэу зы мафэм нэгырэ 30 — 50 фэдиз илIыхьэщтыгъэ. МылIэу къанэхэрэри хьадэм фэда-гъэх...»

ЖьоныгъокIэ мазэр итыгъ адыгэхэр яхэку рафынхэу зауб-лэм. А мазэр къэсы къэс сыгу кыхэу гугъэ гъогууанэм те-кIодагъэхэр, шьхьац шIуцIэ дэ-хэхшо зытелыгъэ «сиадыгэ нэнэжэу» хым хадзэжыгъа-гъэр, гъашIэм зыпызыгъэп-кIэшъуи кьэнэжыгъэхэр...

ЯблэкIыгъэр къин закIэкIэ узэндыгъэу щыт тятэжмэ, ау сыд фэдиз гоошхо апэкIэкIы-гъэмэ, ягугъэ зыкIи агъэкIо-дыгъэп, алэбжэнэ-лэбжэнэ хагъани, мы чIы клэпэр хэку зыфашIыгъ, тэри клэнэу кыт-фагъэнагъ. ЗыгорэкIэ тигугъэ дгъэкIодмэ, апэрэмкIэ, тэр-тэ-рэу зыдгъэпцIэжыгъэу, етIанэ ахэм яшIэжэ тепцIыжыгъэу хьушты... Арыш, ар зыкIи зы-щытэшъумыгъэгъушI!

ХЪУАЖЪ Фахьри.

«Дышъэр» бэу къахьыгъ

Адыгэкалы, Теуцожь район-ми гурыт еджапэр къащызы-ухыгъэхэм егъашэм ащымы-гъушъэжыкын мэфэкI пчыхъэз-хахьэхэр мэкъуогъум и 23-м ащафызэхатгъагъэх. Ахэр еджа-пэр къэзыухыгъэхэм язакъоу ямэфэкIыгъэхэп. Къэлэ ыкIи район администрациехэм япащэ-хэр, общественнэ организацие-хэм ялIыкIохэр, егъэджен-пIу-ныгъэм иветеранхэр, ны-тыхэр, щыIэныгъэм игъогушхо апэрэу техьэхэрэ ныбжьыкIэхэм акъош-лахьылхэр, яныбджэгъухэр ахэм ахэлэжыагъэх, ягушIуагъо аща-дагощыгъ.

АдыгэкалэкIэ къедгъэжээн. Мыщ гъэсэнугъэмкIэ игъэlorы-шIапIэ ипащэу ТхьалI Махьмудэ къызэрэтиIуагъэмкIэ, ягурыт еджэпIитфыр мыгъэ нэбгыри 103-мэ къаухыгъ. Ахэм ащыщэу ныбжьыкIэ 12-мэ еджапIэхэр дэгъу дэдэу къаухыгъ, медаль-хэр къахьыгъэх — 10-р дышъэх, 11-р тыжыных; 10-р пшъэшъэ-жъых, 2-р шъэожъых. Ана-хьыбэу дышъэ бгъэхалъхьэхэр къызщахьыгъэхэр ЦыкIу Нуры-етрэ Шумэн Аскэррэ зипэщэхэ гурыт еджапIэхэр арых — ныб-жьыкIэ щырышмэ дышъэ бгъэ-халъхьэхэр къалэжыгъэх.

Къалэм имэрэу Хьатэгъу Нал-бий дэгъоу еджагъэхэу, ушэтын-хэу къызэранэкIыгъэхэм шIэны-гъэ куухэр къащызыгъэлъэгъуа-гъэхэу дышъэ ыкIи тыжыкын бгъэ-халъхьэхэр къэзыухыгъэхэм шIоу щыIэр къадэхъунэу афэлъаIозэ, гъогу мафэ техьанхэу, якъалэ, яллакъо, езыгъэджагъэхэр зыща-мыгъэгъушпшэхэу, лъэпкъым идахэ арагъэIонэу зэрашыгу-гъыхэрэр ариIуагъ, электроннэ тхыльхэр, къэгъагъэхэр ариты-гъэх.

А мэфэ дэдэм а Iофтхьабзэр Теуцожь районми шыкIуагъ. КъэIуагъэмэ хъуштыр мыщ дышъэ медальхэр нахьыбэу къы-зэрэщыхьыжыгъэр ары. Рай-оным гъэсэнугъэмкIэ игъэlorы-шIапIэ ипащэу Ереджыбэкъо Адамэ къызэрэтиIуагъэмкIэ, ягу-рыт еджэпIэ 11-мэ мыгъэ нэбгы-ри 116-рэ къачIаIушпшыгъ. Ахэм ащыщэу 16-мэ бгъэхалъхьэхэр къахьыгъэх. ХэгъэунэфыкIыгъэн фаер ахэр дышъэ бгъэхалъхьэ-хэу зэрэщыгъэхэр ары.

Анахьыбэу бгъэхалъхьэхэр къызщахьыгъэр Хьабэхъу Заре-мэ зипэщэ Пэнэжыкыкое гурыт еджапIэр ары. НыбжьыкIи 10-мэ дышъэ бгъэхалъхьэхэр къафа-гъэшъошагъ. Делэкъо Маринэ

зипэщэ Очэпшые гурыт еджапIэ-ри илъэс къэс пэрыгъэхэм ахэт. Ащ фэшыхьат еджапIэр къэзыухыгъэ нэбгыришмэ дышъэ бгъэхалъ-хьэхэр къызэрахьыгъэр. Нэчэ-рзыекIи ныбжьыкIитIумэ, Пчы-хьалIыкIуаекIи зы нэбгырэм ды-шъэ бгъэхалъхьэхэр къалэжы-гъэх.

Ахэм дышъэ бгъэхалъхьэхэр аритыжыкыхэзэ, район админис-трацием ипащэу Хьачмамыкъо Азэмат псауныгъэ пыгъэ яIэнэу, тапэкIи дэгъоу еджэнхэу, универ-ситетхэр къызауххэкIэ къагъэзэ-жынышъ, районым, Адыгэ Рес-публикэм хэхъоныгъэшIухэр арагъэшIынэу, насыпшыло хьун-хэу, янэ-ятэхэр, якIэлэгъаджэхэр агъэгъушIонхэу, дахэу псэунхэу, гъогу мафэ техьанхэу афэлъэ-Iуагъ.

А пчыхьэм къоджэ гурыт еджапIэхэм зэкIэми мэфэкI зэ-хэхъэ гъэшIэгъонхэр ащыкIуа-гъэх. Ахэм гурыт еджапIэр къэ-зыухыгъэхэм ар къэзыушыха-тырэ тхыльхэр ащаратыжыгъэх, якIэлэгъаджэхэр, акъош-Iа-хьылхэр, яныбджэгъухэр аща-фэгъушIуагъэх. Нэфшыагъом нэс ныбжьыкIэ чэф-жъот макъэр еджэпIэ щагъухэм ашъхьарытыгъ.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Тхыльхэр атынхэу рагъэжыагъ

Адыгеим ит апшъэрэ еджа-пIэхэм ачIахьэхэ зышIоигъохэм апае мэкъуогъум и 20-м къы-щегъэжыагъэу приемнэ комисси-ехэм Iоф ашIэнэу рагъэжыагъ. Тиреспубликэ ит апшъэрэ къэ-ралыгъо еджэпIитIумэ ащылэ ком-иссиехэм ясекретарьхэм ты-зэрэщагъэгъозагъэмкIэ, ныб-жьыкIэхэм жъугъэу тхыльхэр къарахьылIэгъохэрэп. Ахэм ушъ-хьагъу афэхьурэр зэтыгъо ушэ-тынхэм язэфэхьысыжхэр зэрыт тхьапэхэр джыри къазэрарамы-

тыжыгъэхэр ары. Ау а тхьапэр ахэмылтыми апшъэрэ еджа-пIэхэм къякIолIэнхэ алъэкIышт, сыда пIомэ комисиим хэтхэм хэушъхьафыкIыгъэ базэу шы-IэмкIэ ушэтынхэр зэратыгъэхэр ыкIи баллэу къахьыгъэхэр зэ-рагъэшIэнхэ алъэкIышт.

Мыгъэ Адыгэ къэралыгъо университетым лъэныкъо 53-кIэ специалистхэр ыгъэхьабыры-штых. Ахэм ащыщэу сэнэхьат 35-мкIэ — очнэу, 6-мкIэ — очнэ-заочнэу, 18-мкIэ заочнэу

еджэштых. Гурыт профессио-нальнэ гъэсэнугъэ лъэныкъо 16-кIэ ыкIи ублэпIэ профессио-нальнэ гъэсэнугъэр лъэныкъуи 2-кIэ зэрагъэгъотышт. Бюджет чIыпIэ 1733-рэ мыгъэ АКЪУ-м иIэшт. ГъэрэкIо ельытыгъэмэ, ар тIэкIу нахьыб. Ащ щыщэу очнэ шыкIэм тетэу еджэштхэм бюд-жетнэ чIыпIэ 1362-рэ, заочнэ-хэм 371-рэ яIэшт. Юриспруден-циемкIэ, физкультурэмкIэ, педа-гогикэмкIэ, экономикэмкIэ ыкIи менеджментымкIэ бюджет лъап-сэ зилэ магистратурэхэр къызэ-Iуахыгъэх. Ащ нэмыкIэу, апшъэрэ гъэсэнугъэ ззыгъэгъоты-гъэхэм «магистр» цIэр програм-мэ 14-кIэ къалэжыкын алъэкIышт.

МыкIэопэ къэралыгъо техно-логическэ университетым гъэ-рекIо фэдэу бюджет чIыпIэ ми-нын ехъу иI. Мы еджапIэм зэкIэмкIи сэнэхьат 27-мкIэ гъэ-сэнугъэ щызэбгъэгъотын плъэ-кIышт.

ПАТИКЪО Анет.

Сурэтэр Iэшынэ Аслан къы-тырихыгъ.

ХЫКУМ ПРИСТАВХЭМ КЪАТЫ

Анахь дэгъухэр къэнэфагъэх

Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэlorышIапIэу Адыгэ Республикэм щылэм илофышIэхэм берет уцышъор ащыгъынымкIэ фиты-ныгъэ яIэным фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъухэм яшъолъыр едзыгъо дзэ частэу 3703-м мы мафэхэм шыкIуагъ.

ЕдзыгъуитIу хьурэ зэнэкъокъум зэкIэмкIи нэбгырэ 11 хэлэжыагъ. Апэрэм кандидатхэм Iашэр зэхыхын ыкIи зэхалъхьажыкын, щыфым медицинэ IэпыIэгъу рагъэгъотынымкIэ шIэныгъэу алэкIэлъхэр ыкIи физическэ ухьабырыныгъэу яIэр къагъэлъэгъонхэ фэягъ.

ЯтIонэрэ уцугъом хыкум приставхэм бронезилетхэр, каскэ-хэр ащыгъэхэу ыкIи Iашэр зыдалыгъэу километри 6 къачтын фэ-ягъ. Ащ ыуж автоматымкIэ ыкIи кIэрахьомкIэ щэрыонхэр зэнэкъо-къум къыдыхалъыгъэгъагъ.

Комиссием хэтхэм нэужым зэфэхьысыжхэр ашIыгъэх ыкIи ухьабырыныгъэ нахь дэгъу зилэхэр къахагъэщыгъэх. Ахэм ащы-щых оперативнэ дежурствэм ихэушъхьафыкIыгъэ отдел илофышIэу Къэлэшъэо Тимур, хыкум приставхэу Тыу Замир, ИсметIэ Рус-там ыкIи Бэрэздж Юр. Урысые зэнэкъокъоу щылэщтым Адыгеир къышцагъэлъэгъонэу ахэм фитыныгъэ яIэ хьугъэ.

Уголовнэ IофитIу къыфызэIуахыгъ

Алиментхэр зэрымыхэрэм ыкIи арест зытыралъхьэгъэ мылъ-кур зэригъэкIодыгъэм къахэкIыкIэ Теуцожь районым щыпсэурэ хульфыгъэм ылъэныкъокIэ уголовнэ IофитIу къызэIуахыгъ.

Волгоград хэкум и Иловлинскэ район изэгъэшIужь хыкумшIэ унашъоу ышIыгъэм диштэу, ыпэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ хульфыгъэм зыныбжэ имыкIугъэ исабый иIыгъын пэлухьащт ахьщэр фитIупшын фэягъ.

Республикэм ихыкум приставхэм мы Iофыр зэхафызэ, алимент-хэм алъэныкъокIэ чIыфэ зытелъым мылъку зэрымыхэр агъэунэ-фыгъ, джащ фэдэу Iоф зыщишIэрэ чIыпIэр къариIон ыкIи али-ментхэр зэритыхэрэр зэрытхэгъэ тхьапэхэр къалэкигъэхьан зэрэ-фаер ралуагъ. Хэбзэгъэуцугъэу щылэр зымыгъэцакIэкIэ уголовнэ Iоф къыпагъэтэджен зэралъэкIыштыри гурагъэIуагъ. Ау ипшъэрыль-хэр ыгъэцэкIэнхэм ар дэгъуагъэп.

Уахътэр кIуагъэ, исабый ритыжыкын фэе чIыфэу телъыр сомэ мини 120-м кIэхьагъ. Хульфыгъэм IофшIапIэ къыгъотынэу елъэIугъэх, ау ащ фэдэ фыщытыкIэри ащ къыридагъэп. А зэкIэми къахэкIыкIэ 2013-рэ илъэсым жоныгъуакIэм и 20-м мыщ ылъэныкъокIэ уго-ловнэ Iоф къызэIуахыгъ. Джащ фэдэу хульфыгъэм исотовэ те-лефон арест тыралъхьэгъагъ, ау ар ыгъэфедэн фитыгъ. Мэфэ зау-лэ тешIагъэу хыкум приставыр ыджэб къызэкIом, телефоныр ымыIыгъыжэу къычIэкIыгъ. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, мобильнэ телефоныр къычIаинагъэу ары. УФ-м ихэбзэгъэуцугъэ зыукъогъэ хульфыгъэм ылъэныкъокIэ ятIонэрэ уголовнэ Iофыр къызэIуахыгъ.

Къехьулагъэр къызыгурэIом ыкIи уголовнэ пшъэдэкIыжэ рагъэ-хьыным ишынагъо къызэуцу нэужыр ары нылэп хульфыгъэм ичIыфэхэр ыпшыныжыкынхэу къызэзэгъыгъэр. Арэу щытми, ащ иIоф хыкумым ылошт.

Зэфэхьысыжхэм уагъэрэзэнэу щытэп

Адыгэ Республикэм ихэб-зэухьумэкIо къулыкъухэм япа-щэхэр зыхэлэжыгъэхэ межве-домственнэ зэхэсыгъо джырэб-лагъэ шыIагъ. Ар зэришагъ АР-м и Прокурор шъхьалэу Ва-сильи Пословскэм.

Зыдэхьугъэр амышIэу кIо-дыгъэ цыфхэм (ахэм ащыщыхэ зыныбжэ имыкIугъэхэри) алыхьугъэным ыкIи хьадэу къагъотыгъэхэр зыщыщхэр гъэунэфыгъэнхэм алъэныкъокIэ

щылэ хэбзэгъэуцугъэр 2012-рэ илъэсым ыкIи илъэсэу тызы-хэтым имэзитф гъэцэкIагъэ зэрэхьугъэм зэхэсыгъор фэгъэ-хьыгъагъ.

АР-м ипрокуратурэ лыхьон-процессуальнэ ыкIи оператив-нэ-лыхьон IофымкIэ иотдел ипащэу Сергей Жинжаровым къызэриIуагъэмкIэ, 2013-рэ илъэ-сым имэзитфэу пыкIыгъэм зы-дэхьугъэхэр амышIэу кIодыгъэ цыфхэу Адыгэ Республикэм

щагъэунэфыгъэхэм япчъагъэ нахь макIэ хьугъэ. Мэкъуогъум и 1-м ехъулIэу АР-м ихэб-зэухьумэкIо къулыкъухэм яучет мыщ фэдэ нэбгыри 125-рэ хэ-тыгъ. Ахэм ащыщэу мэзитфым къыкIоцI нэбгырэ 13 нылэп къа-гъотыжыгъэр. 2012-рэ илъэ-сым мыщ фэдэ иуахьтэ нэбгыри 131-мэ алыхьушпшыгъэх, къа-гъотыжыгъэр 21-рэ.

Зэфэхьысыжхэм къызэра-гъэлыгъорэмкIэ, зылыхьухэ-рэ цыфхэр къызэрагъотыжы-хэрэм ибагъэ илъэс къэс къы-щэкIэ. Гушылэм пае, 2011-рэ илъэсым учетым хэтыгъэхэм япроцент 38,1-рэ къагъоты-жыгъэмэ, 2012-рэ илъэсым а

пчъагъэр 24,5-м нэс къеIы-хыгъ. Мы илъэсым имэзитф а процентыр 10,4-м кIэхьагъ нылэп.

Джащ фэдэу хьадэхэм ягъэ-унэфын ылъэныкъокIи Iофхэм языхэт уигъэрэзэнэу щытэп.

Мэкъуогъум и 1-м ехъулIэу хэгъэу кIоцI IофхэмкIэ къу-лыкъухэм яучет амышъэунэфы-гъэ хьэдэ 76-рэ хэтыгъ. Ахэм ащыщэу нэбгыри 4-р ары зы-щыщхэр агъэунэфыгъэр, ар зэ-кIэмкIи проценти 3 мэхъу ны-Iэп. 2011-рэ илъэсым а пчъагъэр процент 21,5-м кIахьэщытыгъ.

Гушылэм пае, Тэхьутэмы-кIое районым щыпсэурэ Шъа-ор зэрэкIодыгъэм епхыгъэ

къэбарыр хэбзэухьумэкIо къу-лыкъухэм къызалэклахьэм ыуж мэзитIу тешIагъэу Iофыр къы-зэIуахыгъэ къодый. Джащ фэ-дэу Теуцожь районым щыпсэ-урэ Хьабэхьур зыкIодыгъэр илъэсым нэсыфэ лыхьон Iофтхьабзэхэр зэхашагъэхэп.

Оперативнэ лыхьонным фэ-гъэзэгъэ чIыпIэ къулыкъухэм япшъэрыльхэр икIоу зэрамы-гъэцакIэхэрэм, ялофшIэн тэрэ-зэу зэрэзэхамыщэрэм къахэ-кIыкIэ мыщ фэдэ зэфэхьысыжэ мыдэгъухэм къызэрафэкIуа-гъэхэр В. Пословскэм къыкIи-гъэтхыгъ.

КИАРЭ Фатим.

Музеипчъэр хэти фызэлухыгъ

Адыгэ литературэ ныхъык-клэм илгэпсэгъуоу КІэрэщэ Тембот имузей тхаклор кызыхъугъэр илгэсишъэ зыщы-хурэм ехъулъу кызылуахыгъагъ. Ащ Адыгэ Республикэм илгэшъэтетхэм, Лгэпкъ музеим ипэщэгъу Абрэдж Альмири, ежъ коллективым хэтхэми, анахъу отделым ипэщэщыгъу, джы зигъэпсэфынэу тлысыжыгъэ Надежда Бессарабовам Иофышхо дашлагъ.

Мыщ ыпаюу, 1980-рэ илгэ-сым, лгэпкъ усаклоу Теуцожъ Цыгъо иунэ-музей кыуаджэу Гьобэкъуае ыкли усэкло ныхъык-лэу, Хгъэгъу ззошхом иапэрэ илгэс лыгъэ зэрехъээс селоу Дьяковым, Украинэм, шыфэхыгъэ Андырхъое Хъусен илитературнэ музей Хъакурынэхъаблэ (1982) кышыцзэлуахыгъагъэх. Адыгэхэм кяхэк-лыгъэ гупшысэкло, усэкло, тхаклохэм лгэпкъ гущъхъэбаныгъэр зэрэклаугъуаерэм ахэр ишысэх, непэ кызынэсыгъэми

дахэу Иоф ашлэ. Ахэм, игъо кьэси, тхэклошхом имузей кыагохъуагъ.

Илгэс 11 хъугъэу КІэрэщэ Тембот имузей ипчъэхэр цыфхэм афызэлухыгъэх. Илгэс кьэс Иофшлэгъу планым кызырэдильгътэу Иофтхъабзэхэр, зэлуклэгъухэр, тхыль-диспутхэр, театрализованнэ кьэгъэлэгъонхэр, лгэтегъуоуохэр, гукъэк-лыжъ зэхыхъэхэр мыщ цызэхэтэхэх. Мыхэм сыдигъуи тишлэныгъэлэгъохэр, литературоведхэр, тхаклохэр, усаклохэр, ныхъык-лэу журналистикэм, клэлэгъэджэ сэнэхъатым бзэмрэ литературэмрэк-лэу зафэзыгъасэхэрэр, Мыекъуапэ иеджэлэу зэфэшъафхэм яклэлэджаклохэр ыкли клэлэцык-лыгъып-лэхэм ачлэхсхэм анэсыжъэу ахэлажэх.

Тхэклошхом имузей ишы-лэныгъэ ыкли итворчествэ кызылотыкыр, ытхыгъэ произведенийагъэр (адыгабзэкли, урысыбзэкли), ижурнал ыкли

гъэзет хэутыгъэхэр члэгъотэщтых. Музеир Іапк-лэу-лгэп-клэу, шапхъэхэм адиштэу гъэп-сыгъэ. Зэ ащ кычлэхъагъэр бэрэ пэмытэу ятлонэрэуи кьэ-кло. Музеим ифонд шъхьалэ единицэ 3,482-рэ мэхъу, экспозициер темэхэмклэ зтеуыгъ, а зклэмэ ялытыгъэу КІэрэщэ Тембот идунэтетыклагъэр, икълэмэпэ зэрэбэгъуагъэр, ипроизведениехэм ахэл гупшысэр экскурсиехэмклэ афителотыкы. Нахъ ныхъэ зилэхэм нахъ куоу, ушъагъэу, еджа-клохэм, студентхэм програм-мэм хэт произведениехэр ятэгъашлэх, агурытэгъало куп-клэу, мэхъанэу ялэр, тхаклом

аныхъуасэ фэозыгъэшлэрэр, анахъ цык-лэхэри пшысэ шъуа-шэм илгэ кьэлотэн клэк-лэхэмклэ кызыфэтэхэх. Арышъ, КІэрэ-щэ Тембот имузей ипчъэхэр ащ итворчествэ зикласэхэм, Иоф дзышлэхэрэм, илофшлэгъу-гъэ-иныбджэгъу-гъэхэм ыкли кытк-лэхъухъэрэ клэлаклэхэм афызэлухыгъ.

Анахъ уасэ зилэр лгэужы-клэхэр кьэгъуушыгъэнхэр, ады-габзэр, адыгэ акъылыр зынэ-сыгъэр, адыгэ литературэм ихъхъоныгъэхэр ягъэшлэгъэнхэр ыкли ежхэми ащ фэдэ амал цыпэу ахэлъыр кьэгъэнэфэгъэ-ныр ары.

Сэ сшъхъэк-лэ сыфилолог,

сыдигъуи литературэр, бзэр-сикласэх. Мы музеир кызызэ-лутхыгъэм иапэрэ мафэ кы-щегъэжъагъэу, ишлыни сыхэлэ-жъагъэу, Иоф шысэшлэ. Мафэ кьэс музей Иофшлэным нахъ сеубыты, нахъ сигъэгумэк-лы мэхъу. Ар кызыхъэк-лырэр му-зеим члэлэ материалыбэр нахъ зэхэсфэу, сяджэу, нахъ икьоу сшлэ зэрэхъурэр ары. Тхэк-лошхоу КІэрэщэ Тембот итхыль-хэр, истатьяхэр гупшысэ зак-лэх, ахэм ухэтми укьагъэушы, шы-лаклэм шыщ уашлы.

ЮНАЛЫЙ Зарем.

КІэрэщэ Тембот илитературнэ му-зей ипаш.

ЗАКОНЫР, ШЫЛЭНЫГЪЭР

Нахъ мак-лэу ешъохэ хъушъта?

Арэушътэу мыхъуми, цыфэу тутын емышъохэрэм япсауныгъэ зэрарэу ту-тынашъохэм рахырэр нахъ мак-лэу зэрэхъушътыр гъэнэфагъэ. Ащ фэдэ амал шылэ хъугъэу уегъало мэкъуогъум и 1-м кышъегъэжъагъэу клуачлэ зилэ хъугъэ Законэу «Тутыным зэрарэу кы-хъырэм цыфхэр шыгъуымэгъэнхэм ехыллэгъ» зыфилоу Урысые Феде-рацием и Президент зыклэтхъыжыгъэм.

Шыпкъэ, лгэтемытэу цыфхэм за-коныр агъэцэк-лэным фежъагъэх плон плгэк-лышътэп, арэушътэу озыгъэлон плгэгъуогорэп. Мары бэмышлэу сызэры-тлысхъэгъэгъэ маршруткэм исыгъэ шоферым бэрэ тутын Іугъор кытхи-тлушъыхъагъ, ау зыми зыпары ылуагъэп. Законом кызырэдильгътэрэмклэ, цыф-хэр зезышъэрэ общественнэ транспор-тым тутын ушешъон уфитэп. Зэрэхъу-рэмклэ, «закон Іаджи кыдэк-лы, ахэр зэк-лэ агъэцэк-лэхэрэп нахъ» зылорэр ма-клэп, шыгъэдэк-лыжъ ащклэ зэрамыхы-шътым шлошъхъуныгъэ ахэм фырял.

Гурылогъуаеу шыт чып-лабэу законом кыыхъэф. Гушылэм пае, ащ кызырэци-

Іорэмклэ, фэтэрыбэ хъурэ унэхэм ахэт-лифтхэм, а унэм члэхсхэм зэдагъэфедэрэ чып-лэхэм тутын ушешъон уфитэп. Цыфым изэхэш-лык-лэ, ащ культурэу хэ-лгъыр ары мыщ дэжъым бэу зэлъыты-гъэр. Сыда пломэ лифтым тутын шешъорэр бгъэунэфын, пшгъэдэк-лыжъ еб-гъэхъын плгэк-лынэп, ау цыфхэм зэрар-языхырэ Иофыгъо, анахъ кызырэк-лор арыми, зэрехъаныр зезымыпэсыжы-рэм улъыплгъэни ишыклагъэп, ащ фэдэм квин кышыцхъушътэп законыр ыгъэ-цэк-лэныр.

Зигугъэ тшлгъэрэ законом ия 12-рэ статья кызырэрэцілорэмклэ, тутын уше-шъо хъушътэп гъэсэныгъэм, культурэм яучреждениехэм, ныхъык-лэу Иофы-гъохэм афэгъэзэгъэ Иофшлэп-лэхэм, джащ фэдэу физкультурэм ыкли спортым яп-хыгъэ Иофтхъабзэхэр зыщык-лохэрэм.

Цыфым ипсауныгъэ зыщызэтыра-гъэуцожырэ чып-лэхэм — медицинэ фэлэ-фашлэхэр зыщагъэцак-лэхэрэм ту-тыным илугъо шыбгъэуныр ахэм яло-фышлэхэм адэщтыгъэп мы законыр за-мыштэми. Джы ахэм Іэубытып-лэу ялэ хъугъэ — медицинэм епхыгъэ Иоф-тхъабзэхэр зыщызэрахъэхэрэм (ахэм ахэхъэ реабилитацие гупчэхэри, сана-ториехэри) тутын Іугъор ашыбгъэу хъу-хэщтэп.

Вокзалхэм, аэропортхэм, автостан-

циехэм, кьухъэуцуп-лэхэм ту-тын ушешъоным пае ахэм ыкли нэмык-лэ Иофшлэп-лэу чып-лэхэр зычлэт унэхэм метрэ 15 нахъ мымак-лэу уапэчы-жъэн фаеу законом шапхъэ кьегъэуцэ.

Дэгъу дэдэу кышыгъэнэ-фагъэ клэлэцык-лэхэр зыщы-джэгухэрэ чып-лэхэу фэшлэу шыгъэхэм, хылушъоу цыф-хэм зызыщагъэпсэфыхэрэм (пляжхэм) тутын ушешъон узэрэфимытыр. КІэк-лэу кьэ-плон хъумэ, законом ия 12-рэ статья тутынашъохэм дэ-гъоу зэрагъэшлэн фае.

Пчъагъэхэм кызырэгъэ-лгъагъорэмклэ, Урысыем цыпсэурэ хъульфыгъэхэм япроцент 65-м ехъурэр ыкли бзылфыгъэхэм япроцент 30-р тутынашъох. Арышъ, мы законыр ахэм зэк-лэми агъэцак-лэу, Иофшлэп-лэхэми тутынашъохэм чып-лэ гъэнэфагъэ кьащафыхагъэк-лымэ, жъэу кьатшъэрэр бэк-лэ нахъ кьабзэ зэрэхъу-шътым шгъэ хэлгъэп. Етлани кыдэлъы-тэгъэн фае тутын ешъорэм нахы ащ илугъо зылузышъэрэм ипсауныгъэ зэрар-нахъ рихэу медицинэм зэригъэунэфы-рэр.

Мы законом ыпкъ кык-лык-лэ ту-тым ыуаси (ар тикъэралыгъо нахъ шы-пыут), ар рекламэ зэрашлгъэрэми, нэмык-лэ Иофыгъоу ащ епхыгъэхэми зэхъок-лыны-гъэхэр афэхъушътых. Ау «аныхъушъхэм» сыдигъуи «хэк-лып-лэ» кьагъотышъ, за-коныр гъэцэклагъэ зэрэхъушътыр шы-Іэныгъэм кыгъэлэгъэушът.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

ТХЫЛЪЫКІЭХЭР

«Нищымэ акъу»

Къат Теуцожь итхылъыкІэу «Сын трех матерей» зыфилоу урысыбзэкІэ Краснодар бэмышІэу къыщыдэкІыгъэм джары адыгабзэкІэ къылауагъэ фэхъурэр.

Творческэ цыф гъэсагъэу Къатыр гъобэкъуай, иадыгэ лъэпкъ лъэныкъуабэкІэ хьалэлэу фэлэжъэрэ цыф. Кубанскэ къэралыгъо университетым ихудожественнэ-графическэ факультет, художествэхэмкІэ Тбилисскэ къэралыгъо Академиер къыухыгъэх. Апэрэу АдыгеимкІэ ащ щытхъуцІэу «Урысые Федерацием инароуд нэ сурэтшы» зыфилоур къыфагъэшъошагъ. 2009-рэ илъэсым искусствэм ылъэныкъокІэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо премие илауреат хъугъэ, зэлашІэрэ ІэпІас.

Къат Теуцожь Урысыем ижурналистхэм я Союз хэт, республикэ гъэзетхэу «Адыгэ макъэм» ыкІи «Советская Адыгея» ытхыхэрэр къащыхеутых. Прозэ тхылъхэр художественнэ шъуашэм илхэу илэх. Мы мафэхэм джыри «Сын трех матерей» цІэу зиІэр ахэм къахъауагъ. Теуцожь творческэ клоу икЪу зэрэхэлъым, сурэтшыным икІыхъэ-кІухъэ ригъэкъоу илъэс пшы пчъагъэхэм Іоф зэрэдишІэрэм къыщыуцугъэп, гушыІэм илъэшыгъэ, иинагъэ ыгъэунэфэу, ынэлэу

тхэнымкІи ыгъэзагъэу илъэс 20-м иштыпкъ. ЛъэужышІу зиІэ цыфым къылон ышІэнба, Теуцожь шыІэныгъэм хэлъ-хэсыр, мы дунаишхор зилІэужыгъор, цыфым имэхъанэ ихудожественнэ произведенийэхэмкІэ къыреІотыкІы.

ЗэлашІэрэ сурэтшыным ежъ исэнэхъат дэдэкІэ гъэхъгъэ инхэр ышІыгъэх. Ау сыдигъуи ыгу ымыгъэрэхъатэу, тхэным кІэхъопсэу, бгъэм шызтыришІэгъэ гъэшІэгъоныр зэпигъашэмэ, зэтыригъашэмэ шІоигъоу къыхыгъ. Бзэм зы зэрэфищэрэм къыхэкІэу пэсэ дэдэуи, къоджэ гурыт еджапІэр къыухы зэхъуми, бзэхэм язэгъэшІэнкІэ КъокІыпІэм иинститут клон мурад иІагъ, ау Тхъэм къыфигъэшъошэгъэ нэмыкІ лъэгъожьыем — сурэтшыным пытэу зылэкІиубытагъ. Ау бзэшІульгъур цыкІу-цыкІуэ ыпкъынэ-лынэмэ ахэткІухъагъ ыкІи ащкІэ хэлъ зэчыир, къулай-амалыр къызэлъуихыным игъо лыкІэхъагъ. Джашыгъум тхэным ритІупщыгъ: зарисовкэхэр, очеркхэр, хъугъэ-шІэгъэ тхыдэхэр, рассказхэр, тхыль рецензиэхэр бэу къызэкІэлъыкІуагъэх. Ижабзэ къабзэу, зэкІоу, игушыІэ сыдигъуи ичыпІэ шытэу гъэпсыгагъэ. АвторыкІэм псынклэу цыфхэм гу лъагъ, тхыльеджабэ зэу ыгъотыгъ. ЗэрэсурэтшыІ ипри ащыгъупшэжыгъэу, тхакІокІэ ыцІэ къыраІо хъугъэ. Ау хэт сыд ылауагъэми, пстэуми апэу ар

сурэтшыІ ин, еІанэ — зигупшысэ зтеуцогъэ тхакІу. Къат Теуцожь мыпшыжъ ІофышІэ-клошху, игушъхьэлэжыгъи бэрэ тызэригъажэрэп — сурэт къэгъэлэгъон зэфшъхьафхэр бэрэ зэхещэх, зекІо гъогу пчъагъэмэ атет, зы тхылъым зы тхылъыр ыуж къекІы.

Къат Теуцожь итхылъыкІэу «Сын трех матерей» зыфилоур ежъ ышъхъэ къырыкІуагъэм, ичыІэныгъэрэ итворчествэрэ зэгопчынэу шымытхэу гупшысэ кІэпсэ пытэм зэрэзрипхыхэрэм ехылаагъ. Тхылъым игушылапэу авторым фэгъэзагъэр зытхыгъэр Кубань искусствэхэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэшхоу, Кубанскэ къэралыгъо университетым графикамкІэ икафедрэ ипашэу, профессорэу О. М. Гавриловыр ары.

Мыщ дэжъым къыхэгъэ-щыгъэн фаеу сэлъытэ Къат Теуцожь Гъобэкъуае къыщыхъугъэу, щапІугъэу, лъэпкъ шэнышІухэр зыщыхищагъэу шытыгъэми, гъэсэгъэ-еджагъэ, ІэпІасэ хъунымкІэ Краснодар пединститутым ихудожественнэ-графическэ факультет илъэси 5-рэ гуетыныгъэ хэлъэу зэрэщеджагъэми сэнэхъат гъэнэфагъэр зериігъэотынымкІэ махъанэ зериІагъэр. Арышъ, иунэ, икъуаджэ, ихэкоу Адыгеим, янэ гупсэ афэдэу Кубань ыкІи ыпси, ыгуи шыщ хъугъэ Грузиер — шІоу шыІэ пстэумкІэ — шІэныгъэшхокІэ, ІэпІасагъэкІэ, ныбджэгъу

хьалэлэхэмкІэ, кІэлэгъэдэжшхо емызэщыжъхэмкІэ, имыхъамелэ-гъомылэлэхэ ІэшІукІэ къетагъэр — щыри Ным зэричІыпІэр кІигъэтхъэу, «Сын трех матерей» ытхыгъ Теуцожь. Бэрэ нэм кІэтыгъэу, бэрэ гур зылыгъыгъэр ары тхылъыр зэхылаагъэр; зэкІэ иунагъо, ышъхъэ къырыкІуагъэр, цыфыбэу зыІукІагъэхэм яхъатыркІэ шІум зэрэфэкІуагъэр, исэнэхъат зыкъызэрэщигъотыгъэр, зыкъызэрэщызэлъуихыгъэр, зышІуагъэ къекІыгъэ нэбгырэ пэпчэ шІукІэ ыгу къызэринагъэр кІигъэтхъыгъэ, шІушІагъэр кІодынэу зэрэщымытыр тхылъым къыщелло авторым.

Къат Теуцожь иныдэльфыбзэ адыгабзэ нахъ мыдзэу иурысыбзи ыгъэлорышІагъэу къысщыхъугъ тхылъым сызеджэм. Бзэ утІэрэхъыгъэп, илъэшъухъагъэп, бзэ къэбзэ гурыІогъошІу, жэрыІуабзэм нахъ пэблагъ зэрэтхыгъэр. НэкІубгъо 310-рэ хъурэ тхылъыр шъхъэ пшы пчъагъэу (45-рэ), тхъэ-питІоу, шэу е тІекІу нахъыбэу зтеуыгъ, ахэм зэкІэми цІэ яІ, ащ нахъ зэгъэзэфэгъэ зэкІэ-лъыкІо гупшысэм къыхелхъэ.

«Чыфэ мытыжъым нахъ Іае шыІэп» зыфилоурэмкІэ кырегъажъэшъ, икЪэхъукІи, яуни, ящагуи, икЪуаджи, ихэкуи, иеджэклагъи, икІэлэ шыкІагъи, сэнэхъатыр къызэрэфэкІуагъи, апшъэрэ еджэпІэшхом зэрэчІафагъи, еджэнымкІэ гуетыныгъэу хэлъыгъэри, цыфхэм

яшІуагъэ зэрэзэхышІагъи, анахъэу Кавказ ианахъ чІыпІэ гъэшІэгъонэу Грузиер зэрэнэсыгъэ ыкІи щеджэн насыпыр къызэрэфэкІуагъэри, зэкІэ ичыІэныгъэ фэхъугъэ гъэзэпІэ инхэр пшысэжъым фэдэу къеІуатэх. Джы ар ылъэ пытэу тет. СурэтшыІ хъугъэ, ау тхыдэр Іотэ-гъошІуми, Іофыр арэу псынклэу кІэкІырэп. Къатым игупшысэ хъэцыко ыгъэщызэ, ишІэжъ лъэш ащ тыриугъоэгъэ мыгъэ-зэжъ хъушэр художественнэ гушыІэкІэ къытлэгъэгІэсы. Арышъ, зигъашІэ гупшысэ икЪукІэ зэкІэзыпшэрэ тхакІоу «Сын трех матерей» зыфилоурэм Къатыр танэлэу къырегъэуцо.

Ылъэгъуи, зэхихи, зэхышІи исурэтхэмкІэ, игушыІэ фытэгъэ пытэкІэ зэкІэзыгъэхъажырэ Къат Теуцожь джыри нахъ лытэныгъэ фыуегъэшІы мы тхылъыкІэм, шыІэныгъэр гъу-нэнчъэу зикІэсэ творческэ цыф гъэшІэгъонэу зэрэщытым гу лъыуегъатэ. Бэмэ зэрашІэу, тхылъым къыІуатэрэр къыкІэс-ІотыкІыгъэп, еджэным зылытыхэрэр ежъ-ежырэу еджэ-щтых, ежъ сурэтшыІэу, тхакІоу Къатым итворчествэ лыплъэхэрэми ар бламыгъэкІынэу сшІошІы. КІэзгъэтхырэр тхылъым цІэ дахэ зэрэфишыгъэр ары. Цыфыр ны быдзыщэ закъор арэп ныла зыпІурэр, зэкІэ гъашІэм — еджэным, Іоф-шІэным, цыфыбэу зыпІу-фэрэм яшхэпс къынэсыба, къыхахъэба. Гъобэкъуай, Ян, Адыгеир — зы кІочІэ инэу, Кубань ыкІи Грузиер — алъэкІ къатемынэу, нитІу шыпкъэу, нищымэ акъо класэу апІугъ, алэжыгъ. Джары Къат Теуцожь джы ежъ ишІулэжыгъэкІэ ахэм зыкІятэ-жырэр, зыкІыщымыгъупшэхэрэр. Ныр сыдигъуи Ны, ащ зыгорэ егъэпшэжыгъуай.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

НАРКОМАНИЕР

Къарышъумыгъахъ ар шъуиунэхэм!

Наркотикхэм ыкІи анахъ уз Іаеу наркоманием защытэ-жъугъэхъум. Мы тхъамыкІа-гъор, кІуапІэ къытимытэу, мафэ къэс нахъ къыдгоуцо, къыт-теІуатэ. Ау ар тиунэхэм къарытмыгъэхъаныр, обществэр а узышхом щыухъумэгъэныр ары тикъэралыгъо Іэшъхэтет-хэми, ны-тыхэми, гъэсэпІэ-еджэпІэ зэфшъхьафхэми анахъэу гъунэ лыитфэу, зэпыты-мыгъоу Іоф зыдэтшІэн фаер.

ХэткІи шъэфэп мафэ къэс наркотикхэр нахъ нэбгырабэмэ агъэфедэ зэрэхъурэр, ащ ушъхъагъоу иІэри бэдэд — армэ-угъэр, хыбэигъэр, зыфэгъэгъу-жыын-зыфэгъэкІотэжыныр, хэкІыпІэ псынклэу лыхынуыр (хэти къыдэмыхъоу, фэмыукІо-чІырэ пстэумкІи), мыдэІоны-гъэр, Іофынчъагъэр...

«Наркотикхэр». Мы гушыІэ Іаер, мыгъор ужэ къыдэбгъэ-хъанэу, угу къыбгъэхъанэу амал зимыІ. А хъазабым зыщы-удзыен фае сыд ишІыкІэми.

Шъугу ишъууыт:

Наркоманиер — гъэхъужыгъоу уз, наркотикхэр «псынклэхэу» е къы-

омыгоонхэу щытхэп; ахэм дэхагъэр, шъхъэлъытэжыныгъэр, шъхъафитныгъэр, шІулэзгъур ыкІи ныб-джэгъуныгъэр ауқых, шыІэныгъэм укІэмы-гушІужъ уашы.

Наркотикхэм зэкІэ уапэкІэ къэт дэгъубэр пщагъэгъупшэ, анахъ лъапІэу хэткІи щыт шыІэныгъэр пІэпахы, хъадэгъум ураты.

О мардж! Шъуэфэсакъыжъ, шъуебгъукІу, шъублэкІ хъазаб щынэгъошхом, шъузэмыгоожъ. Урысыеми, ащ ишъолъыр зэфшъхьафхэми, Адыгеими мы гузэжъогъу Іофыгъор къарыу-цагъ, зыгорэхэри ашІэх, къалох; Іофтхъабзэхэр зэхашэх, ахэм ащызэхэгъушыІэх, къэбарлгыгъэІэс амалхэм къатхырэри макІэп, ау зэкІэ зыфэкІоужырэр ежъ цыфэу игъогу дэхыгъэу а къиныгъохэм афакІорэр е яклугъэр ары. «Іэнтэгъур бла-гъэ, ау уецэкъэжышъурэп» аІо. Ащ фэд наркотикхэм яІофы-гъуи, уанэмысэу, уямыбгъукІоу, ащыуухъаныр пстэуми апэрэ,

ащкІэ лыгъэ къызызхэмыгъо-тэжъкІэ, кІодыпІэ чІыпІэ хы-лъэм ор-орэу зибгъэуцошт, укызырэыкІыжыын умылгъэ-кІышт машэм ор-орэу зибгъэ-фагъэшъ епІэ къыпшышІырэм умыгъыбзэІоужэу.

Зыр зым зешъумыгъэгъэ-дэлэжъ, кІэлакІэхэр, нахъыжхэм, ны-тыхэм, нэмыкІ цыф гъэ-сагъэхэм амакъэ зэхэшъух, Іоф хэти хэшъумыдз, шъори зы-шъумыукІыжъ!

Наркоманием зыкъызэригъэ-нэфэпагъэм епхыгъэу, шІокІ зимыІэ Іофтхъабзэхэу ащ пэ-шІуекІохэрэр еджапІэхэм, куль-турэ гупчэхэм, общественнэ организациехэм ащызэхашэх. Ахэм ренэу наркоманием ебэ-ныгъэнымкІэ къулыкъу зэфшъхьафхэм яІыкІохэр, цыф гъэсэгъабэу ныбжыкІэ плуныгъэм, псауныгъэр ухъу-мэгъэным фэгъэзагъэхэр ахэла-жъэх. Ау ахэм ахэмыс закъо-хэр уз шынагъор зытыкыын къычІэуцагъэхэр ары. Джары унагъом, еджапІэм, ны-тыхэм алэхэр пытэу зэрагъэубытын-хэшъ, сымаджэ пэпчэ фэп-лырхэу (дэгъугъэ бзэдэжшІэ-пІэ-угъоипІэ чІыпІэ къогъухэм плъакІохэр чэзыу-чэзыукІэ афэшІыгъагъэхэмэ), зэкІэ къо-

джэ кой пащэхэми, чІыпІэ кой-хэми, къалэми зэфэдэкІэ мы Іофыгъо иным идэгъэзыжыын-кІэ яІэ амалхэр агъэфедэнхэ зыкІыфаер.

Шорэ къодыер армырэу, мыхъурэр къэгъотыгъэу лъэхъу емыдзыгъэ хъуштэп. Уахътэ тешІэ къэс «а уз-уц мыгъо лъэн-тхъэир» нахъ гъэкІодыгъуаеу, гуаоу хъушт.

Пстэуми тэшІэ муниципаль-нэ ыкІи унэе аптекэ пэпчэ яса-тыу кІэрэкІи, цыфыр, анахъэу ныбжыкІэ «ІэпІэ-лъапІэхэр» кІодыклае зышІыхэрэ таблет-кэхэр, микстурэхэр, порошок зэфшъхьафхэр «нэплъыбзэу», ахъщэ утІонкІагъэр къызкызы-

ыххэрэм, узышхом ыкъуды-ирэм зэрэращэхэрэр. Къаше-тэжъугъэгажъ джа къэрарын-чъэ былымыпсэхэм, ахэм аго-тэу, наркоманиер нахъ хэзы-гъэунэжъыхъэхэрэм. Зыр зым чІимыгъэбылтыхъэу тиныб-жыкІэхэм япсауныгъэ тухъу-мэмэ, ащкІэ лажъэр зилэхэр къыхэдгъэшхэу, зэрэфшъуа-шэу гъэпшынагъэхэзэ шІыгъэ-мэ, Іофыр чІыпІэм икощы-кІышт. ДжырэкІэ гушыІэр къебэкІы ащкІэ мышІагъэмэ мыхъуштым. Тэр-тэрэу зытэ-шъумыгъэукІыжъ, тыгу зэфэ-гъужъэу, шыпкъэм тетэу ты-жъугъэзекІу.

ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

Гъэзетэу «Адыгэ макьэр» Шэуджэн районым щы

Бэдзэогъум и 1-м ехьулэу районым
Юныгъор зыщынагъэсыгъэр

ПстэумкIи бжыхьасэу Iуахыжынын фаер гектар мин 14,3-рэ, ащ щыщэу тыгъуасэ ехьулэу аугъоижыгъэр гектар мини 7,2-рэ, ащ гектар телытэу центнер 39,9-рэ кырахи, пстэумкIи тонн мин 29-рэ фэдиз кьахыжыгъэр.

Хьэу Iуахыжыгъэр гектар 2310-рэ, зы гектарым центнер 40 кырахи.

Рапс гектар 1048-м щыщэу процент 84-рэ аугъоижыгъэр, гектар телытэу центнер 17,2-рэ кырахи.

Коцэу кьагъэкIыгъэр гектар мин 12-м фэдиз. Ащ щыщэу тыгъуасэ ехьулэу Iуахыжыгъэр гектар мини 4,9-рэ. Коцым гектар телытэу центнер 40 кырахи.

Хьэми коцыми —
центнер 40

— ХьызмэтшIэлIэ инэу тIлэхэми фермер хьызмэтшIэлIэхэми ялэжыгъэ хьасэхэр кызырэтэхэрэр зэфдэп. Ахэтых ахэм хьэм гектар телытэу центнер 54-рэ кызыхыгъэхэр, коцыми мыдэу кызычитэхэрэр. Мары тифермер цIэрылоу Отэщыкьо Аслъан зипэщэ хьызмэтшIэлIэу «Былымахьом» шаугъоижыгъэ хьэ гектар 80-м изы гектар центнер 54-рэ кырахи. ХьызмэтшIэлIэ инэу «Зарям» хьэу гектари 169-у кышагъэкIыгъэм изы гектар центнер 43-рэ, «Агрокомплексэу

Джащ фэдиз гектар телытэу ябжыхьасэхэм кызыщыра-хыжыгъэ Шэуджэн районым бэмышIэу тыщылагъ. Районым мэкъу-мэщымкIэ игъэлорышIэлIэ ипашэу гуцылэгъу тызфэхьугъэ Чэсэбий Анзор Юныгъор зэрэзыхагъэр кытфIотагъ.

— Лэжыгъэ кьэзытышт бжыхьасэу тIагъэхэм гектар мин 14,3-рэ аубытыгъыгъ, — кырегъажэ икьэлотэн Чэсэбий Анзор. — Ащ щыщэу хьэр зэрэхуытыгъэр гектар мини 2,3-рэ, мэфэ заулэкIэ ар Iутхыжыгъэр, гектар телытэу центнер 40-м лыкIахьэу ащ кытыгъ, пстэумкIи кьэтхыжыгъэр тонн мини 9,2-м фэдиз. Ащ ыуж коц гектар мин 12-м фэдиз хьазырэу тIлэм иIухыжынын тыфежыгъэр. Непэ ехьулэу (районым тызыщылагъэр мэкъуогъум и 25-р ары) коцым щыщэу тыгъоижыгъэр гектар мин 1,5-м тIэкIу кьехьэу, ащ изы гектар кызырэтэгагъэр центнер 40.

— Рапс шьуилагъэба?

— Рапсэу кьэдгъэкIыгъэр бэп. ПстэумкIи гектар 1048-рэ. Ари мэфэ заулэкIэ тыгъоижыгъэ. Гектар телытэу ащ центнер 18 кытыгъ.

— Анзор, бжыхьасэу
Iуахыжыгъэхэр анахь
дэгъоу кызытэгъэхэ
хьызмэтшIэлIэхэм ацIэ
кьепIагъэмэ дэгъугъэ.

Шовгеновский» зыфиIорэм илэгъэ хьэ гектар 300-м гектар телытэу центнер 42-рэ кьарыхыгъ. Тифермерхэм хьэу мыгъэ кьагъэкIыгъэ гектар 1475-у Iуахыжыгъэм гурытымкIэ центнер 40 фэдиз кытыгъ. ПстэумкIи районым хьэу щытыгъоижыгъэр тонн мини 9-м кьехьугъ. Коц гектарым кырихыжыгъэрмкIи Отэщыкьо Аслъан икьызмэтшIэлIэ апэ ит. Ащ щыIуахыжыгъэ коц гектар пэпч кытыгъэр центнер 50. «Заря» зыфиIорэ хьызмэтшIэлIэми коцым гектар телытэу центнер 42-рэ кышырахи.

— Фермер хьызмэтшIэлIэхэмкIэ хэтха анахь
кьахэщыгъэр гектарым
лэжыгъэу
кырахиэрмкIэ?

— Тифермерхэми ахэтых бжыхьасэу Iуахыжыгъэр мыдэу кызытэгъэр. Кьахэзгъэщыхэ сшIоигъу фермерхэу Владимир Нарожнэр, Зезэрэхьэ Аслъан.

— Зы Юныгъо мафэм
районым игубгъохэм
комбайнэ тхьапша Iоф
ащызышIэрэр?

— Непэ ехьулэу угушыIэ-щтмэ, зы Юныгъо мафэм коц хьасэхэм комбайнэ 45-м кышымыкIэу Iоф ашIэлIэ, ахэм гектар миным хьазырэу лыкIахьэу зы мафэм кьаложи.

— Коцэу шьуугъоижы-

рэм изытет шьуегъэраза?

— Илэсэу тызхэтым икIыма-фи игъатхи зытетэгъэхэр бжыхьасэхэм, анахьэу коцым, лэщэу кьагоуагъ. ШынэгъакIэу ящыкIэгъэщтыр зэралэкIэмыхьагъэр ары коцыцэхэм тэрэзу зыкIахэмыхьагъэр, узэплъырэ коц хьасэм итеплэ дэгъу, ау коцэу кытырэм изытет уигъэразэрэп.

— Анзор, псынIкIэу ыкIи
дэгъоу шьуикоц Iуш-
хыжыгъэу шьуфэтэлэ.
Тхьауегъэпсэу кытфэ-
пIотагъэхэмкIэ, джы
тыкIо тшIоигъу анахь
кьахэбгъэщыгъэ Отэ-
щыкьо Аслъан икоц хьа-
сэ зыщыIуахыжыгъэр.

Центнер 50-р макIа?

Мэкъу-мэщымкIэ район гъэ-ЮрышIэлIэм иагроном шьхьа-лэу ГутIэ Мурат и «Нивэ» фыжыкIэ тецэ зы гектарым хьэм кыригъэтыгъэмкIэ ыкIи коцым кырихыжыгъэрмкIэ апэ ит хьызмэтшIэлIэу илэсыбэ хьугъэу бжыхьасэхэр зышагъэбэгъохэрэ «Былымахьом» икоц хьасэ зыщыIуахыжыгъэр чыплэм. Ащ тыщылокIэ зи «Тойотэ» джип машинэ шIуцIэ кIэлэырыт фермер цIэрылоу илэсэ кьэс зилоныгъо тезыгъэблэгъэрэ Отэщыкьо Аслъан.

— Дэгъоу игъо шьыпкьэм шьукъэсыгъ, — зериабзэу, IушхыщыкIыгъэ кьыппэгъокIы Аслъан. — Шьузыфаер сэшIэ, бжыхьасэхэм яIухыжынкIэ силофшIагъэхэм защыжыгъэгъуазэ шьушIоигъу, — ыIозэ кырегъажэ гуцылэгъу тызфэхьугъэу лэжыкIо бэлахь дэгъу зигугъу ашIырэ фермерым. — Хьэ гектар 80-у тIагъэр IофшIэгъу мэфишIкIэ тыугъоижыгъэ, гектар телытэу центнер 54-рэ ащ кытыгъ, тонн 430-м ехьэ кьэтхыжыгъэ. Джы мары мэфэ зыщыплI хьугъэу коц гектар 580-у тIлэм иIухыжынын тыпыл. ДжырэкIэ Iутхыжыгъэр гектар 500-м фэдиз, ащ изы гектар центнер 50-м кышымыкIэу кытыгъ. Ау ащ сигъэрэзалорэп.

— Сыда, центнер 50-р макIа

тызыхэт илэсым зы гектарым кыпхыгъэмэ?

— Ари тэрэз, илэсым изытет елгытыгъэмэ, макIэп, ау мары тызкIэлъырыт хьасэм шьуепл теплэу илэм. Сыгугъэщтыгъ тикоц хьасэхэм гектар телытэу центнер 60-м кышымыкIэу кьатынэу. Ахэр бэгъонхэм пае ятшIылагъэри атедгъэкIодагъэри макIэп. ЗэкIэ ящыкIагъэр игъом алэкIэдгъэхьагъ. Чыгу шIагъоу дгъэхьазырыгъэм чылэпхьэ дэгъухэр едгъэкIугъэх. Хьасэхэм тлоуцогъо тышлуши, гектар телытэу минеральнэ чыгъэшIу килограмм 300 едгъэгъотыгъ. Ущыжхэр кьахэмыгъэкIэгъэнхэм, зэрар языхышт узхэр кьахэмыхьанхэм афэшI цэнаутэу тызфэещтхэу сомэ миллионрэ мин 300-рэ зытефэхьэр тIэзфыхи дгъэфедагъэх. Дахэуи кьэкIыгъэх, теплэшIуи яI, ау кIымафэмрэ гъатхэмрэ ялэхьан чыгум ищыкIэгъэ шынэгъакIэр IэкIэхьагъэпти, лэщэу ягоуагъ, яIухыжыгъэу уахьтэ кьэмысэу зэтэгъохи, гъэрэ Юныгъом тызщыфежыгъэщтыгъэм мэфэ 15 фэдизкIэ нахь пасэу коцым икьэлэжынын едгъэжыгъэ. Мары шьуепл ащ кыхыгъэ зэрарым, — ыIозэ коцыгъэхэр кыпечыш, ыIогу регъэтакь, коцыцэ заулэмэ тарегъэплъы, ахэр гъонлэгъэ дэдэх, гъэрэ Iуахыжыгъэу тлээгъуштыгъэ

коцыцэ шьонтIэухэм апэчыжьэх. Юныгъо мазэм ошъоу кьехыгъэхэми коц хьасэхэм ащыщ чыплэхэм зэрар арахи.

— Арэуштэу щытми, Тхьэм ишыкуркIэ, кьэнагъэр Iотэхыжы, тызыхэт илэсымкIэ ащ кытырэмэ тезэгъы, — ыIозэ, Аслъан иIофхэр зэрэкIэкIы-хэрэр кытфелуатэ. — Комбайни 5 тIлэр, «Донэу» тIурэ «Енисеу» щыр. Мары хьасэм ахэр кыщеклокIых купитлоу го-щыгъэхэу.

— Ахэм атесхэм ащыщхэу мыгъэрэ Юныгъом хэтха щыпэрытхэр?

— Механизатор дэгъух тIлэхэр зэкIэ. «Мыр анахь чан» сIоныш, зыгорэ кьахэзгъэщы-нэу сыфаеп. Тапэрэ илэсэхэми тилэжыгъэ Iузыхыжыгъэхэр арых мыгъи комбайнэхэм атесхэр. Дэгъоу шьошIэхэба Набэкьо Анзор, Владимир Целуйкэр, Аркадий Пироженкэр, Виталий Скрупецкэр, Боджэкьо Аскэрбий. Ахэр зэкIэ кIэлэ бэлахьых, зыфэбгъэсэжынынхи щыIэп.

КьыщеклокIых комбайнэхэр коц хьасэм (ышхьагъэкIэ тет сурэтыр). Зибункер лэжыгъэр из хьухэрэм машинэ зэпышIэгъэ инхэр абгъодэуцохэш, кьаложигъэр кьаратакь (ычIэгъ-кIэ чIэт сурэтыр). Джауэ лэжыгъэ тоннишгъэ пчъагъэхэр зэхэхьох.

(А 1-р н. кыищезьэ).

Концертхэр кыищыцатэрэ Унэшхоу Налщык дэтым зэхэхэр зыщырагъэжэным Иофым ыгъэгумэкхэрэм кьауатэу зэхэтхыгъэр маклэп. Адыгэ Республикэм лъэпкъ ИофхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Шьхьэлэхьэ Аскэр Къэбэртэе-Бэлъкьарым и Правительствэ икьулыкшухэм, тилъэпкъэгъухэу IэкIыб хэгъэгумэ кьарыкIыгъэхэм алукагъ.

Адыгеим икIыгъэхэр псынкIэу

Сирием икIыныгъохэр тигумэкIых

кьэпшIэжынуу шытыгъэх. ЛамыкIэо Эдуард адыгэ быракъэу ыгъэбыбатэрэм ычIэгъ чIэтых. ТхэкIо цIэрылоу МэщбэшIэ Исхьакъ Дунэе Адыгэ Хасэм изэ-лукIэ хэлажэрэмэ дэгъоу ашIэ. Европэм ит Адыгэ хасэхэм ятхьаматэу Германием кыищыгъэ ТемзэкIэо Фарыкъу, Тыркуем ит хасэхэм ятхьаматэу Шыгъэ-лыгъо Уаджыд, нэмыкIхэм зэхэхьэм мэхьэнэ ин раты, ягугъэгупшысэхэр зэфайуатэх.

2012-рэ илээсым шыгъэхьэу мазэм Сирием бырсырхэр кыищыгъэх. Зэо-банэхэм кIэлэ-цыкIухэр, нэж-лужьхэр, лажьэ зимыIэ мамыр цIыфхэр ахэкIуадэх. Сирием нэбгырэ мини 100-м ехьу адыгэу ис. Дунэе Ады-

гэ Хасэм ипрезидентэу СэхьурекIэо Хьаутий зэхэхьэм кьызырэщилуагъэу, тэ, адыгэхэм, шэнышIу тфэхьугъ чIыпIэ кьин ифэгъэ цIыфхэм IэпыIэгъу тафэхьуну. Урысыем и Президентэу В. Путиным хэбзэ шапхьэу шыIэхэр ыгъэфедэхэзэ, заор Сирием шыщыгъэтыгъэным, акьыл зыхэлъ зэдэгущыIэгъухэр пашэхэм зэдашIыным пылъ. Дунэе Адыгэ Хасэм хэтхэр Сирием иИофыгъохэр мамыр шыкIэм тетэу гъэпсыгъэнхэм кIэдэх. ШыушIэ IэпыIэгъу Сирием етыгъэным ДАХ-р пылъ.

Дунэе Адыгэ Хасэм игъэцкIэ-кIо куп изичэзэу зэхэсыгъоу жьоныгъокIэ мазэм и 18-м Мыекьуапэ шыкIуагъэм унашъоу щаштагъэм елгытыгъэу шыушIэ телемарафонымрэ ДАХ-м изэлу-кIэрэ Налщык шызэхашагъэх. Къэбэртэе-Бэлъкьарым и Правительствэ и Тхьаматэу Хьэсэнэ Руслан телемарафоным ыкIи ДАХ-м изэлукIэ кьащыгушыагъ. Республикэм и Лышхьэу Къа-

нэкIэо Арсен Сирием ис тилъэпкъэгъухэм яИофыгъохэр нахьышIу шыгъэнхэм зэрэпылтыр кьыло-тагъ.

Кавказ шьолгырым имыза-кьоу, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэ-ухэр хэгъэгумэ ащызэлъашIэрэ тхакIоу МэщбэшIэ Исхьакъ зэхэхьэм кьызырэщыгушыIэгъэ шыкIэм тигъэгущуагъ. Едэлухэрэм дырагъэштагъ, Iэгъу фыте-охэзэ, игушыIэ зэпигъэун фаеу зэп кьызырэхэкIыгъэр. Адыгэхэр ятари-хь чIыгу зэрэщыпсэухэрэм, Олимпиадэ джэгунхэу Шьачэ щыкIоштхэм якултурнэ програм-мэ адыгэхэр сыдэу шытми хэла-жэхэмэ, ащ тезэгы зэрэмыху-щтым МэщбэшIэ Исхьакъ Iуп-кIэу кьагегушыагъ. Олимпиадэм икьызылхын, изэфэшIыжыын афэгъэхьыгъэ Иофтхьабзэхэм адыгэхэр игъэкIотыгъэу кьахэ-щынхэ фае.

Урыс-Кавказ заом фэгъэхьы-гъэ тхылхэу И. МэщбашIэм кьыдыгъэкIыгъэхэм Сирием не-пэ кьыныгъоу кьэкIухэрэр ахэолъа-

гъох. ТхакIор чыжъэу ыпэкIэ плъэщтыгъ, тилъэпкъэгъухэр Сирием кьыищыжыгъэнхэр Иоф кьызырэкIоу зэрэщымытыр пашэхэм арилощтыгъ...

ЕплъыкIэхэр, зэфэхьысыжьхэр...

ЗыцIэ кьетIогъэхэ Шыгъэ-лыгъо Уаджыдрэ ТемзэкIэо Фарыкъу, тиреспубликэ икIыгъэхэ Бэгъушъэ Адамрэ МэщфэшIу Нэдждэтрэ, Иорданием и Адыгэ Хасэ иллыкIоу Къэрдэн Самир, нэмыкIхэм яеплъыкIэхэр тIэкIу зэдимыштэхэу кьыхэкIыгъэми, гупшысэу яIэр зы: Сирием тилъэпкъэгъухэр кьыищыжыгъэнхэ, IэпыIэгъу ятыгъэн фае.

Иофыр лъыкIотэным пае хэб-зэ екIоллакIэ фамышIы хьухэ-штэп. Сирием кьыищыжыгъэхэм, тилъэпкъэгъухэу IэкIыб хэгъэгумэ ащыпсэухэрэм кьауатэрэм гур егъэузы. Адыгэу нэбгыри 100-м ехьу Сирием щыкIорэ зэо-банэм хэкIодагъ. Къуаджэхэм машIор кьарады, чIэсынхэу унэ зимыIэжьхэр бэ мэхьух. Сирием кьыищыжыгъэнхэм фэшI ящыкIэгъэ тхылхэм ягъэхьызырын кьа-хьылъэкIы. Ахьщэу пэлухьащтыр зимыIэу ахэтыр бэ. Мылъкоу илээс пчъагъэм аугъоигъэр машIом хэстыхьэ е хьункIахэм атырахы.

Израиль кьыищыгъэ Жьажьый Бэчрэй зэхэхьэм нэбгырабэ зэрэ-хэлажэрэм уасэу фишIыгъэр тилъэпкъэ зэкъоуцон зэрилъэкIы-гъэр дунаим нахьышIоу щашIэн зэрэфар ары.

Зэхэхьэм заулэрэ кьышауа-гъэр Адыгеим ишыушIагъэ фэгъэ-хьыгъ. Адыгэхэр Косовэ кьыищы-жыгъэнхэм пае тиреспубликэ Урысыем иIэшхьэтетхэр кьы-

кьоуцохи, Иофыр лъыкIотэгъагъ.

Зэхэхьэм хэлэжъагъ, ыцIи кьыищырауагъ адыгэхэр Косовэ кьыищыжыгъэнхэмкIэ купэу тиреспубликэ икIыгъэм пэщэныгъэ дызезыхьэгъэ ЧэмышIо Гъазый.

Сирием ис адыгэхэр хэкум кьэщэжыгъэнхэм пае Урысыем игражданствэ аштэнымкIэ ох-тэ кIэкIым кьыкIоцI ящыкIэгъэ тхылхэр афагъэхьызырынхэм фэшI хэбзэ шапхьэхэр бгъэфедэн-хэ плъэкIэу шытын фае. ХэкIыпIэу шыIэр маклэп, ау ахэр цIыф кьызырэкIохэр арэп зэшIозыхьыштхэр. ЗэлукIэм кьызырэщылауагъэу, зэкъош рес-публикэхэм япашэхэр Сирием

иИофыгъохэм агъэгумэкIых, агъэ-цэкIэгъэ Иофыр маклэп. Рагъэжъа-гъэр зэрэлагъэкIотэщтыр ары не-пэ зэгупшысэхэрэр.

НахьышIум ежэх

Санкт-Петербург шызэхаш-гъэ Адыгэ Хасэм иллыкIоу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу КIыкI Софэ зэхэхьэм шызэхихьыгъэ кьэбарыр тилъэп-къэгъухэм алгыгъэлэсыжыщтыгъэу кьытилуагъ.

Телемарафоныр зезышагъэмэ ащыщ пшъашъэу Чухмако Фати-мэ артистхэр бэ хьухэу Иоф-тхьабзэм зэрэхэлэжъагъэхэм ыгъэгущуагъ. Къэбэртэе-Бэлъ-кьарымрэ Адыгэ Республикэмрэ язаслуженнэ артисткэу Тхьэгъэ-лыдж Светлана пчэгум кьыищы-хьаным гушыIэгъу тыфэхьугъ.

Адыгэ лъэпкъым изыкIыныгъэ зэрэпыгъэрэр, лъэпкъэ шIэжыым зыкьызырилэтырэр тэ, адыгэхэм, тэлэгъу. Артист пэпчэ Сирием IэпыIэгъу фэхьу шIоигъу.

— Тишэн-хэбзэхэр тыгу илтых, Сирием тишIуагъэ едгъэкIы зэрэ-тшIоигъор тиорэдхэмкIэ кьэ-тэгъэлагъо, — ело Тхьэгъэлыдж Светлана.

Хабзэм икьулыкшухьэхэр, об-щественнэ движениехэм ахэтхэр, цIыф кьызырэкIохэр шыушIэ теле-марафоным хэлэжъагъэх, ахь-щэу аугъоигъэр Сирием ис ады-гэмэ, хэкум кьызыгъэзэжыгъэ-мэ апауагъэхьащт.

Зэхэхьэм унашъоу щаштагъэм хэгъэхьонхэр фашIыжыщтых. Сирием IэпыIэгъоу ратырэр хэбзэ Иоф шыгъэу мамыр шылакIэм игъоу тилъэпкъэгъухэр тецжы-гъэнхэм тапэкIи Иоф дэтшIэшт.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтхэр Налщык щыкIогъэ зэхэхьэм кьыищытырахыгъэх.

Зэхэщыцагъэр ыкIи кьыдэзы-гъэкIырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ ИофхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащы-псэурэ тилъэп-кьэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр
ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр
МЭЩЛЭКЪО
Саид**

**ПшъэдэкIыж
зыхьырэ
секретары**

**ЖАКIЭМЫКЪО
Аминэт**

**Редакциер
зыдэшIэр:
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыж зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru**

**Зышаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэлары-шIапI, зэраушыхьа-тыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4017
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2456**

Хэутыным узшыкIэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00